

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

På jakt efter det nordiska

Helsingfors universitet
Pedagogiska fakulteten
Pro gradu-avhandling 36 sp
Allmän- och vuxenpedagogik
Oktober 2019
Cecilia Karlsson

Handledare: Gunilla Holm

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Pedagogiska fakulteten		
Tekijä - Författare - Author Cecilia Karlsson		
Työn nimi - Arbetets titel På jakt efter det nordiska		
Title In search of the Nordic		
Oppiaine - Ämne - Subject Allmän- och vuxenpedagogik		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu-avhandling/Gunilla Holm	Aika - Datum - Month and year Oktober 2019	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 74 s. + 9 s. bilagor
Tiivistelmä - Referat - Abstract De nordiska länderna länkas samman av gemensamma värderingar och likartade samhällssystem. Traditionellt sett har kulturerna i Norden varit huvudsakligen homogena, men i takt med globalisering och ökad invandring har den kulturella mångfalden ökat. Påverkar det hur människor uppfattar och identifierar sig med Norden? Avhandlingens syfte är att undersöka finländska ungdomars uppfattningar om Norden och hur de identifierar sig med Norden. Vidare vill jag undersöka på vilket sätt en annan etnisk bakgrund än finländsk inverkar på identifikationen med Norden. Den teoretiska referensramen består av teorier med fokus på identitet och identifikation samt tidigare forskning om bland annat nordisk identifikation, social identitet och kulturell identitet. Avhandlingen är ett delprojekt av forskningsprojektet NordId som ingår i ett forskningsnätverk vars mål är att undersöka utmaningar som de nordiska utbildningssystemen står inför. Avhandlingen genomfördes som en kvalitativ studie utifrån en fenomenografiskt ansats. Materialinsamlingen skedde i april 2019 och samplet bestod av 25 ungdomar från en gymnasieklass med stor etnisk mångfald i huvudstadsregionen i Finland. Materialet, bestående av fotografier och intervjuer, samlades in genom deltagande fotografering och semistrukturerade gruppintervjuer. Materialet analyserades med hjälp av tema-analys. Ur resultatet framträdde tre teman över vad ungdomarna ansåg att är nordiskt: natur, välfärdssamhälle samt kultur och traditioner. Ungdomarna identifierade sig med Norden genom samhörighet, likheter och gemensamma traditioner och värderingar inom de tre temana. Familj, nationalitet, geografi, etnicitet och språk var relationer och kategorier som de identifierade sig genom. Resultaten visade att ungdomarna med en annan etnisk bakgrund än finländsk identifierade sig med Norden i likhet med hur de finländska ungdomarna gjorde. Små nyanser förekom i vad ungdomarna uppfattade som nordiskt. Den mest märkbara skillnaden var att ungdomarna med en annan etnisk bakgrund framhävde i större utsträckning välfärdssamhället, yttrandefrihet och religionsfrihet mer explicit i fotografierna och intervjuerna. Resultaten kan utnyttjas till att främja det framtida nordiska samarbete, genom att visa vad Norden betyder för ungdomarna. Dessutom kan resultaten ge en indikation till skolväsendet om huruvida Norden, med kulturer och historia, får tillräckligt med plats i läroplanerna, baserat på vad finländska ungdomar vet om de nordiska länderna.		
Avainsanat - Nyckelord Identitet, identifikation, Norden, deltagande fotografering, ungdomar		
Keywords Identity, identification, Nordic region, participatory photography, adolescents		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingfors universitets bibliotek – Helda/E-thesis (examensarbeten) – <i>ethesis.helsinki.fi</i>		

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Educational Sciences		
Tekijä - Författare - Author Cecilia Karlsson		
Työn nimi - Arbetets titel På jakt efter det nordiska		
Title In search of the Nordic		
Oppiaine - Ämne - Subject General and Adult Education		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis/Gunilla Holm	Aika - Datum - Month and year October 2019	Sivumäärä - Sidantal - Number of pages 74 pp. + 5 appendices
Tiivistelmä - Referat - Abstract The Nordic countries are united by shared values and similar social systems. Traditionally, the cultures in the Nordic countries have been mostly homogeneous, but due to globalization and increased immigration, the Nordic countries have become increasingly culturally diverse. Does this affect how people perceive and identify with the Nordic countries? The purpose of the thesis is to describe Finnish adolescents' perceptions of the Nordic countries and how they identify with the Nordics. Furthermore, I would like to explore how a different ethnic background from Finnish influences Nordic identification. Background and contextual research consisted of theories on identity and identification and previous studies of Nordic, social and cultural identities. The thesis is a part of the research project NordId, which is part of a research network, whose aim is to explore the challenges facing the Nordic education systems. The thesis was conducted as a qualitative research project with a phenomenographic approach. The data collection was done in April 2019, and the sample consisted of 25 adolescents from an upper secondary school in Finland with broad ethnic diversity. The data, consisting of photographs and interviews, was collected through participatory photography and semi-structured group interviews. It was analysed thematically. From the results three themes emerged regarding what the adolescents considered to be Nordic: nature, welfare state, and culture and traditions. Adolescents identified with the Nordics through belonging, similarities and common traditions, and values within the three themes. Family, nationality, geography, ethnicity and language were relationships and categories that they identified through. The results showed that the adolescents with a different ethnic background from Finnish identified with the Nordic countries the same way as the Finnish do. A slight difference in what the adolescents perceived as Nordic was revealed. The most notable difference was that the adolescents with a different ethnic background emphasized the welfare society, freedom of speech and freedom of religion more explicitly and to a greater extent in the photographs and interviews. The results can promote future Nordic cooperation, by showing what the Nordic region means to young people. In addition, the results can inform the educational system of whether Nordic countries, cultures, and history are adequately taught in the curricula, based on what Finnish adolescents know about the Nordic countries.		
Avainsanat - Nyckelord Identitet, identifikation, Norden, deltagande fotografering, ungdomar		
Keywords Identity, identification, Nordic region, participatory photography, adolescents		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsinki University Library – Helda/E-thesis (theses) – ethesis.helsinki.fi		

Innehåll

1	INLEDNING.....	7
2	BAKGRUND.....	9
	2.1 Den nordiska modellen.....	9
	2.2 Det nordiska samarbetet.....	9
	2.3 Utbildning.....	10
	2.3.1 Norden i finländska läroplanen.....	11
3	TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH TIDIGARE FORSKNING.....	12
	3.1 Identitet och identifikation.....	12
	3.1.1 Ungdomar och identifikation.....	14
	3.2 Social identitet.....	15
	3.3 Kulturell identitet.....	17
	3.3.1 Etnisk och nationell identitet.....	19
	3.3.2 Nordisk identitet.....	20
	3.4 Hybrida identiteter.....	21
4	SYFTE OCH FORSKNINGSPRÅG.....	24
5	GENOMFÖRANDE.....	25
	5.1 En översikt av forskningsprocessen.....	25
	5.2 Fenomenografisk ansats.....	27
	5.3 Urval och informanter.....	27
	5.4 Materialinsamlingsmetoder.....	29
	5.4.1 Deltagande fotografering.....	29
	5.4.2 Semistrukturerad gruppintervju.....	30
	5.4.3 Enkät.....	32
	5.5 Tema-analys.....	33
	5.5.1 Analysprocessen.....	33
	5.6 Etiska aspekter.....	35
6	FORSKNINGSPRÅG OCH TOLKNING AV RESULTATEN.....	37
	6.1 Det nordiska.....	37
	6.1.1 Natur.....	38
	6.1.2 Välfärdssamhälle.....	42
	6.1.3 Kultur och traditioner.....	46

6.2	Identifikation med Norden	50
6.2.1	Likheter och samhörighet	51
6.2.2	Relationer och kategorier	53
6.3	Den etniska bakgrundens inverkan på identifikation med Norden	56
6.3.1	Nordisk eller inte nordisk	56
6.3.2	Synliga skillnader	57
6.3.3	En överordnad identitet	59
6.3.4	Kulturens påverkan på identifikation	60
6.4	Sammanfattning av resultaten	62
6.5	Reflektioner över det osynliga i resultaten.....	63
7	TILLFÖRLITLIGHET	64
8	DISKUSSION	66
	KÄLLFÖRTECKNING	71
	BILAGOR	75
	Bilaga 1: Informationsbrev	75
	Bilaga 2: Intervjuprotokoll	77
	Bilaga 3: Blankett för samtycke.....	79
	Bilaga 4: Blankett för bakgrundsinformation.....	80
	Bilaga 5: Citat och bildtexter på originalspråket	81

TABELLER

Tabell 1. Översikt över ungdomar med annan etnisk bakgrund än finländsk	28
---	----

FIGURER

Figur 1. Identitetsbyggande	13
Figur 2. Kulturell identitet.....	19
Figur 3. Analysprocessen	35
Figur 4. Teman och kategorier av uppfattningar om det nordiska	37
Figur 5. Temat natur.....	38
Figur 6. Fotografi 1: typ av natur.....	39
Figur 7. Fotografi 2: typ av natur.....	39
Figur 8. Fotografi 3: typ av natur.....	39
Figur 9. Fotografi 1: klimat.....	40
Figur 10. Fotografi 2: klimat.....	40
Figur 11. Fotografi: förhållande till natur	41
Figur 12. Temat välfärdssamhälle	42
Figur 13. Fotografi: utbildning	42
Figur 14. Fotografi 1: frihet och trygghet.....	44
Figur 15. Fotografi 2: frihet och trygghet.....	45
Figur 16. Fotografi: välfärd	45
Figur 17. Temat kultur och traditioner	46
Figur 18. Fotografi 1: likheter och olikheter.....	47
Figur 19. Fotografi 2: likheter och olikheter.....	47
Figur 20. Fotografi: religion och historia.....	49
Figur 21. Fotografi: mentalitet och beteende	50
Figur 22. Översikt över identifikation med Norden och det nordiska	51
Figur 23. Fotografi 1: identifikation	52
Figur 24. Fotografi 2: identifikation	52
Figur 25. Fotografi 3: identifikation	54
Figur 26. Fotografi 1: den etniska bakgrundens inverkan	58
Figur 27. Fotografi 2: den etniska bakgrundens inverkan	58
Figur 28. Fotografi 3: den etniska bakgrundens inverkan	60
Figur 29. Sammanfattning av teman och kategorier av det nordiska	62

1 Inledning

Skilt för sig är de nordiska länderna små, men tillsammans utgör de med 25 miljoner invånare den elfte största ekonomin i världen och är dessutom en av världens mest integrerade regioner (Hadzialic, Skarheim & Wilhelmsson, 2017). De nordiska länderna Finland, Sverige, Norge, Danmark och Island samt de autonoma regionerna Åland, Färöarna och Grönland är inte identiska i sig, men såpass lika att de kan jämföras. Det som ytterligare stärker samhörigheten är de gemensamma värderingarna så som yttrandefrihet, människors lika värde, tillit och öppna demokratiska processer samt likartade samhällssystem. (Andreasson & Stende, 2017.)

Som även andra regioner i världen så har Norden blivit mer mångkulturellt och heterogent i takt med globaliseringen och ökad invandring. När kulturer blandas så kan det påverka människors känsla av tillhörighet och identifikation (Lestinen, Autio-Hiltunen & Kiviniemi, 2017). En persons övergripande identitet består av många olika faktorer och identifikationsprocessen är föränderlig och kontextbunden (Anthias, 2011). Speciellt ungdomen är en betydande period i livet när individens identitet utvecklas och därför har skolan en stor roll i identitetsbyggandet och identifikationsprocessen (Kaplan & Flum, 2012). Identifikation handlar bland annat om hur man uppfattar sig själv i förhållande till andra (Bilgrami, 2015). Hurdan person är jag eller hurdan person vill jag vara? Skolan fungerar som en arena där ungdomar erhåller ny kunskap och får chans att umgås och jämföra sig med elever från olika bakgrunder. Den nya kunskapen blandat med de sociala kontakterna gör att eleverna skapar egna värderingar, utvecklar sociala roller och sin världssyn, vilket i sin tur påverkar vad de identifierar sig med. (Kaplan & Flum, 2012.)

Jag vill genom min avhandling ta reda på hur ungdomar i Finland ser på Norden och vad de uppfattar som nordiskt. Jag vill dessutom ta reda på hur de identifierar sig med Norden och om dessa uppfattningar skiljer på grund av olika etniska ursprung hos ungdomarna. Min studie är ett delprojekt av forskningsprojektet Nordisk identitet, NordId. Huvudprojektet NordId har finansierats av *Nordic Centre of Excellence - Justice Through Education in the Nordic Countries* som är ett forskningsnätverk med 14 partneruniversitet i åtta olika länder vars mål är att undersöka utmaningar som de nordiska utbildningssystemen står inför (JustEd, u.å.). Forskningsgruppen i NordId-projektet har redan besökt sammanlagt sju skolor i de nordiska länderna (Cornér et al., 2018). Skolan jag har besökt för att samla in material till min studie är den fjärde skolan i Finland och den åttonde i Norden. Tidigare forskning inom ämnet är begränsad, så med hjälp av NordId-projektet

och min studie vill vi undersöka ungdomars uppfattningar om vad Norden betyder för dem och hur de identifierar sig med Norden. Detta är viktigt med tanke på nordisk utveckling och det framtida nordiska samarbetet. Eftersom skolan är en stor del av ungdomen och en plattform där ungdomar utvecklar och formar sin identitet så kan resultatet även bidra med viktig information till skolväsendet om vad ungdomar vet om Norden och hur det påverkar identifikationen med Norden.

Jag inleder med att introducera Norden och det nordiska samarbetet för att ge en kontext till min studie. I kapitel 3 definierar jag först begreppen identitet och identifikation och fortsätter sedan med att presentera övrig teori och tidigare forskning. I kapitel 4 redogör jag noggrannare för studiens syfte och presenterar forskningsfrågorna. I kapitel 5 beskriver jag forskningsprocessen och går närmare in på val av metoder. Vidare i kapitel 6 analyserar och presenterar jag resultaten i anslutning till teori och tidigare forskning. I kapitel 7 diskuterar jag tillförlitlighet och efter det följer slutligen kapitel 8 där jag sammanfattar och diskuterar resultaten av min studie.

2 Bakgrund

Jag börjar med att introducera Norden och den nordiska modellen för att ge en kontext till min studie och åskådliggöra vilka värderingar som finns i bakgrunden för det nordiska samarbetet. Vidare presenterar jag kort hur Norden inkluderas i den finländska läroplanen.

2.1 Den nordiska modellen

Det finns många skillnader mellan de nordiska länderna, bland annat historia, lagar och traditioner, men det finns också många gemensamma drag, eftersom länderna har hämtat inspiration från varandra i många avseenden. De gemensamma dragen som bildar den nordiska modellen är bland annat värderingar, institutioner, hög sysselsättning och en hög grad av jämställdhet. De tre grundpelarna i den traditionella nordiska modellen är: ekonomisk styrning, offentlig välfärd och organiserat arbetsliv. De tre grundpelarna är ömsesidigt beroende av varandra. Ekonomisk styrning bygger på en aktiv och stabil ekonomisk politik, öppen internationell handel, koordinerad lönepolitik och en strävan efter att ha så många som möjligt i arbete. Offentlig välfärd bygger på skattefinansierade tjänster så som sjukvård och utbildning samt bidrag och pension, vilket i sin tur bidrar till jämställdhet i samhället. Organiserat arbetsliv bygger på ett samspel mellan lag och kollektivavtal. Fackliga organisationer är en viktig del av den nordiska välfärden och de kollektiva avtalen för inkomster och arbetsrelaterade frågor gynnar hög sysselsättning och mobilitet. (Dølvik, Fløtten, Hippe & Jordfald, 2014.)

Den nordiska modellen har under årens gång gått igenom kriser och har justerats och utvecklats för att förbli stark. Dølvik, Fløtten, Hippe och Jordfald (2014) framhäver i sin rapport att de nordiska länderna står inför både externa och interna förändringar som kommer att kräva nya reformer. Förändringarna är bland annat ökad invandring och globalisering, åldrande befolkning, klimatförändring och teknisk utveckling.

2.2 Det nordiska samarbetet

Samarbetet mellan de nordiska länderna är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten och är både politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat. Samarbetet fokuserar på områden som skapar mervärde för de nordiska länderna och deras medborgare (Nordiskt samarbete, u.å.a). Andreasson och Stende (2017) har undersökt bland nordbor vad de vill samarbeta om i Norden; högst på listan kommer försvars- och säkerhetsfrågor och andra viktiga områden är utbildning, hälso- och socialfrågor, klimat och miljö,

ekonomi och finanspolitik samt arbetsmarknadsfrågor. Fördelar nordbor ser med samarbete är att det finns en möjlighet att fritt röra sig i Norden. Det är lättare att jobba och studera över de nordiska gränserna och att hantera olika offentliga tjänster så som skatt och hälsovård. Det ger också möjlighet till att utnyttja varandras resurser inom exempelvis sjukvård. Tillsammans har nordbor dessutom en starkare röst i världen.

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet är två viktiga organ i samband med det nordiska samarbetet. Nordiska rådet, som är parlamentarikernas samarbetsforum, grundades år 1952 och då anslöt sig alla nordiska länder utom Finland, som blev medlem år 1955. Färöarna och Åland anslöt sig år 1970 och Grönland år 1984. Nordiska rådet har 87 ledamöter och de sitter i respektive länders parlament. Presidentskapet alternerar mellan de nordiska länderna. Rådet arbetar för att Norden ska vara en bra region att bo, leva och arbeta i och de fattar beslut för sådant som de vill att de nordiska regeringarna ska arbeta för. (Nordiskt samarbete, u.å.b.) Det Nordiska ministerrådet, som är regeringarnas officiella samarbetsorgan, grundades år 1971. Ministerrådet består för tillfället av tio fackministerråd och samlingsministrarnas ministerråd som sammanträder i olika konstellationer beroende på vilka frågor som behandlas. Det finns ministerråd för exempelvis arbetsliv, jämställdhet, kultur, utbildning och forskning, samarbete, ekonomi- och finanspolitik samt lagsamarbete. Ordförandeskapet för ministerrådet varar ett år och alternerar mellan de nordiska länderna. (Nordiskt samarbete, u.å.c.)

2.3 Utbildning

Den nordiska utbildningens ledord är kvalitet och jämlikhet. Dessa målsättningar har kunnat uppnås genom att utbildningen är gratis för eleven genom att vara offentligt finansierad. Oberoende av social bakgrund och specialbehov ska alla elever ha en likadan möjlighet till en bra utbildning. (Lie, Linnakylä & Roe, 2003). Antikainen (2006) poängterar att det inte finns endast en nordisk modell för utbildning, utan att de nationella skolsystemen är olika, men baserar sig på samma värden. De grundprinciper och värderingar som har styrt utvecklingen av utbildning i Norden är: likadana möjligheter för alla, jämlikhet, demokrati, välfärd, högt deltagande, viljan att utvecklas, livslångt lärande och pragmatism. De senaste årtiondena har dock en strävan efter ekonomisk framgång, konkurrens, decentralisering, privatisering och specialiseringar på olika ämnen blivit aktuellt för vissa skolor. Dessa förändringar kan påverka den traditionella jämlika nordiska utbildningen. NordForsk (2019) har utarbetat ett policydokument med rekommendationer för hur jämlikhet och rättvisa kan förbättras i nordiska skolor för att motverka social segregation och marginalisering.

Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning jobbar för att Norden ska vara en ledande region för kunskap och välfärd också i framtiden. Redan nu har de nordiska länderna ett samarbete om utbildning genom nordiska avtal gällande språk och utbildningar, utbildnings- och nätverksprogram som Nordplus, NordForsk institutionen samt nätverk och projekt för kunskapsbyggnad där de nordiska länderna kan byta erfarenheter och samarbeta. (Hadzialic et al., 2017). Samarbetet inom utbildning önskas förnyas och förstärkas och i rapporten ”*Framtida nordiskt utbildningssamarbete. Svar på dagens och morgondagens utmaningar*” (2017) har Hadzialic, Skarheim och Wilhelmsson listat rekommendationer för samarbete på utbildningsområdet.

2.3.1 Norden i finländska läroplanen

I värdegrunden, i läroplanen för den grundläggande utbildningen i Finland, lyfts kulturell mångfald fram som en rikedom. Betydelsen av Norden nämns inte explicit som en del av värdegrunden för undervisningen, så som det gjorde i den tidigare nationella läroplanen från år 2004 (Utbildningsstyrelsen, 2004). Den grundläggande utbildningen ska ge en grund för ett världsmedborgarskap och vikten i den nya läroplanen läggs på kulturell mångfald, respekt och medlemskap till en gemensam värld. Norden är däremot närvarande i det centrala innehållet för specifika undervisningsämnen. (Utbildningsstyrelsen, 2015.)

I den svenskspråkiga nationella läroplanen för den grundläggande utbildningen framhävs Norden och det nordiska främst som en del av undervisningen i svenska och litteratur, både i årskurs 3–6 och 7–9. Ett av målen är att eleverna ska lära känna och värdesätta olika kulturer och språk. En del av det centrala innehållet i undervisningen är att eleverna ska bekanta sig med nordiska språk, nordisk litteratur och kultur. Norden lyfts fram även i målen för undervisningen av samiska, religion och omgivningslära där fokus ligger på kulturell mångfald och förståelse över andra kulturer och naturmiljöer. (Utbildningsstyrelsen, 2015.)

I den finskspråkiga nationella läroplanen för den grundläggande utbildningen lyfts Norden fram i samma ämnen som i den svenskspråkiga. Den enda skillnaden är att istället för i modersmål och litteratur så framhävs Norden i undervisningen av det andra inhemska språket, vilket i det här fallet är svenska. Delar ur det centrala innehållet är att bekanta sig med svenskan och andra nordiska språk och kulturer samt utforska vad som förenar de nordiska länderna. Eleverna ska dessutom få en chans att komma i kontakt med människor från andra delar av Norden. (Utbildningsstyrelsen, 2016.)

3 Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

I det här kapitlet definierar jag först begreppen identitet och identifikation. Jag har i min studie valt att undersöka hur ungdomar identifierar sig med Norden, eftersom identifikation är mer flexibelt än en fast identitet (Brubaker & Cooper, 2000). Begreppen identitet och identifikation hör ändå ihop och ibland kan de vara svåra att skilja åt. Jag lyfter fram specifikt ungdomar och identifikation, eftersom ungdomen är en viktig period för identitetsbyggandet (Erikson, 1983). I den resterande teoridelen kommer jag att presentera de identiteter jag valt att ha som utgångspunkt när jag analyserar mitt material: social identitet, kulturell identitet och olika hybrida identiteter. I tillägg diskuterar jag tidigare forskning i relation till dessa identiteter.

3.1 Identitet och identifikation

Identitet är ett komplext begrepp och många gånger också ett svårfattligt begrepp enligt forskare (se t.ex. Brubaker & Cooper, 2000; Crocetti & Salmela-Aro, 2018; Reynolds, 2015). Delvis för att olika vetenskaper definierar begreppet olika och delvis för att en individs övergripande identitet består av många olika kombinationer av identiteter. Eftersom det är svårt att komma fram till en enhetlig definition så kommer jag först att allmänt introducera begreppet identitet och sedan närmare gå in på de olika specifika identiteterna jag har som grund i min studie.

Enligt Brubaker och Cooper (2000), är identitet en oklar term eftersom det kan innefatta många olika betydelser i olika sammanhang. Med identitet menar man bland annat någonting som alla människor har, söker eller konstruerar, antingen som individ eller i grupp, olika former av likhet, tillhörighet och självförståelse. Reynolds (2015) menar att det är jämförelsen med andra som är grunden av identitet; för att veta hurdana vi är krävs det att vi jämför oss med andra. Det leder oss till identifikation som har ett nära samband till en känsla av samhörighet (Anthias, 2011). Identifikation kan ses som en process som hela tiden pågår och förändras, jämfört med identitet som kan ses som mer statisk och oföränderlig (Brubaker & Cooper, 2000). Identifikationsprocessen är föränderlig och kontextbunden i och med att den utformas inom rådande diskurser och historiska kontext (Anthias, 2011; Hall, 1996).

Erikson (1983), som var en av de tidigaste psykologerna som intresserade sig för identitet, lyfter fram att identitetsbildningen är en process som pågår under hela individens liv. Människan går igenom olika faser som leder till att ens identitet utvecklas. Det handlar om ett samspel mellan psykologiska, sociala, biologiska och historiska faktorer. Liebkind,

Mähönen, Varjonen och Jasinskaja-Lahti (2016) poängterar att både individens identitet och faktorer som påverkar identitetsbildningen varierar genom livet och under olika sociala situationer eller emotionella tillstånd. För att förtydliga komplexiteten i identitetsbyggandet så har Sjögren (2003) delat in det som påverkar processen i kollektiva och individuella faktorer, samt inre egenskaper och yttre strukturer. (Figur 1). Från figuren kan vi se att identiteten formas av många olika faktorer, både utifrån individens egenskaper och handlingar, men också i samspel med omgivningen.

Figur 1. Identitetsbyggande (Sjögren, 2003)

Identifikation handlar om människans uppfattning om sig själv i förhållandet till andra (Yuval-Davis, 2010). Personer identifierar sig med andra med hjälp av personliga egenskaper, gemensamma mål, intressen, värderingar eller övriga omständigheter (Banks, 2016). Den subjektiva identiteten handlar, enligt Bilgrami (2015), om hur en person ser på sig själv och uppfattar sig själv, vilken typ av person hen är och vilken typ av person hen vill vara. Personlig identifikation har både en kognitiv och en emotionell sida. Den kognitiva sidan innebär att personen vet och förstår att hen tillhör en specifik grupp och godkänner det. Den emotionella sidan bestämmer i sin tur den känslomässiga betydelsen av att tillhöra en grupp. Den objektiva identiteten handlar om hur andra människor ser på en, utifrån exempelvis biologiska eller sociala faktorer. Turner (2000) påpekar att individer inte behöver ha en konkret social sammanhållning eller likhet för att kunna identifiera sig till en social grupp. Det viktigaste är att individen uppfattar att den tillhör en viss social grupp, där andra gruppmedlemmar har värderingar eller attityder som individen uppfattar som positiva och kan identifiera sig med. Brubaker och Cooper (2000) skiljer

vidare på två modeller att identifiera sig genom eller med: enligt relation, exempelvis släktskap, vänskap eller andra relationer eller enligt kategori, exempelvis etnicitet, nationalitet eller språk.

Anthias (2011) belyser i tillägg vikten av intersektionalitet i identitets och identifikations-sammanhang. Identitet formas inte bara utav en faktor, utan det är olika faktorer som påverkar och formar identiteten. Samspelet och strukturer mellan sociala kategorier så som kön, ras och klass bör finnas i åtanke. Människor kan inte alltid identifiera sig med förbestämda grupper, utan behöver konstruera sina egna grupper utefter sina sociala processer och då kan hybrider av grupper och underkategorier uppstå. De synliga faktorerna eller de sociala kategorierna behöver inte vara de som personen i fråga identifierar sig med (Yuval-Davis, 2010).

3.1.1 Ungdomar och identifikation

Ungdomen är en viktig övergångsperiod i livet där ungdomar står inför stora förändringar och utvecklar sin nya identitet. De funderar på hurdana de vill vara, vad de vill göra och vilka värderingar som är viktiga. Under ungdomen sker många biologiska, kognitiva och sociala förändringar som gör att ungdomar funderar extra mycket på sin identitet. (Crocetti, 2017). I Eriksons (1983) teori med de åtta stegen i psykosocial utveckling har speciellt ungdomsskedet (cirka 12–18 år) varit av betydelse. Det skedet handlar om identitet vs. identitetsförvirring där ungdomarna är i en konflikt med sig själva över hurdana de är och vill vara. Denna modell har vidareutvecklats med tiden och ett nyare exempel är *Three-factor Identity Model* av Crocetti (2017) och kolleger. De tre faktorerna i den dynamiska identitetsprocessen är engagemang (eng. *commitment*), fördjupad utforskning (eng. *in-depth exploration*) och omvärdering av ens engagemang (eng. *reconsideration of commitment*). Engagemang och omvärdering av engagemang är grunden till identitetsbildandet. Man funderar över om det man för tillfället identifierar sig med är någonting man vill identifiera sig med i fortsättningen. Om så inte är fallet så omvärderar man sitt engagemang och väljer någonting annat att identifiera sig med. Samspelet mellan engagemang och fördjupad utforskning handlar om att upprätthålla det man tror på och identifierar sig med. Man reflekterar över vad det betyder för en och tar reda på om det passar in i helhetsbilden av sig själv och sin identitet. Om det inte passar in i ens identitet efter att ha fördjupat sig i vad det innebär för en så återvänder man till identitetsbildningscykeln. (Crocetti, 2017.)

Speciellt skolan utgör en viktig del i ungdomarnas identifikationsprocess. Skolan fungerar som en kunskapsbank, men också som ett socialt nätverk där elever med olika bakgrunder möts. Ny kunskap, blandat med de sociala kontakterna, gör att eleverna utvecklas men också skapar värderingar, utvecklar sociala roller och sin världssyn, vilket i sin tur påverkar vad de identifierar sig med. (Kaplan & Flum, 2012). Vikten av identitetsutveckling lyfts fram i den nationella läroplanen för den grundläggande utbildningen; elevernas identitetsutveckling ska stödjas och stärkas i skolan. Det är genom kunskap om en själv, värderingar, bakgrund och olika slag av kulturella uttryck som skolan stöder eleverna i identitetsbildningsprocessen. (Utbildningsstyrelsen, 2015.)

Speciellt ungdomar är mer öppna för olika kulturer och nya influenser, vilket gör att deras identitet kan påverkas i större utsträckning av den globaliserade världen. Globaliseringen har gjort att världens alla länder kommer närmare varandra i tid, rum och kultur. Det handlar om en global ekonomi, färre fysiska gränser till olika länder, en blandning av kulturer och en större möjlighet att hålla kontakten med hjälp av dagens teknologi. (Grimalda, Buchan & Brewer, 2018). Urbaniseringen är också, enligt Arnett (2015), en faktor som leder till att ungdomar kommer i kontakt med andra värderingar så som individualism och konsumerism. Beroende på var ungdomarna bor så kan de eventuellt se en större framtid i den globala kulturen än den lokala. Det har dock visat sig att globaliseringen inte behöver betyda att människor anammar de globala värderingarna helt och hållet, speciellt inte i utvecklingsländer, utan den lokala identiteten hålls kvar. Det kan resultera i hybrida identiteter där den lokala identiteten formas av den globala. Grimalda, Buchan och Brewer (2018) har undersökt om globaliseringen ger uttryck av någon form av global social identitet. Det visar sig att det finns en positiv korrelation mellan global social identitet och hur starkt människor känner samband med globala nätverk. Ju mer människor deltar och engagerar sig i globala nätverk desto mer identifierar de sig med andra länder och det globala samhället. Det framgår dock från undersökningen att den globala identiteten överlag ändå hittills uppfattas som svagare än den lokala och nationella identiteten.

3.2 Social identitet

En individ har många sociala identiteter, vissa medfödda så som ålder och hudfärg och andra är tillskrivna längs med, så som yrke. En individ kan också ha dubbla identiteter inom vissa kategorier. Det kan handla om flera än ett modersmål eller flera olika etniska bakgrunder. Individens sociala identitet konstrueras i samspel mellan människor och sociala situationer. Den sociala identiteten är också föränderlig och beror på vem individen vill vara, situationen och sällskapet. Vissa av de sociala identiteterna väger ofta mer än

andra och kan på det viset dominera individen och individens beteende i olika situationer. (Liebkind & Henning-Lindblom, 2015.)

En av de framträdande teorierna inom området, den sociala identitetsteorin (eng. *The Social Identity Theory*), är utformad av Henri Tajfel (1974; Tajfel & Turner, 2004) och handlar om att personers identitet formas av sociala grupperingar och i sociala sammanhang. Den sociala identiteten formas genom tre steg: kategorisering, identifikation och social jämförelse. Kategorisering handlar om att individen ordnar och klassificerar den sociala omgivningen. Individen kategoriserar det som är viktigt och meningsfullt för hen och identifierar sig i det sociala sammanhanget. Individen inkluderar sig i eller exkluderar sig från olika sociala sammanhang. I identifikationsfasen jämför sig individen i relation till andra i olika sociala kategorier eller grupper. Definitionen på en social grupp är, enligt Turner (2010), en grupp som består av minst två personer som känner samhörighet och identifierar sig med varandra på grund av exempelvis attityder, värderingar eller gemensamma mål. Vidare poängterar Tajfel och Turner (2004) att den sociala identiteten och grupptillhörigheten även utformas utifrån hur andra gruppmedlemmar uppfattar individen. I den sociala jämförelsen jämför individen ingruppen (eng. *in-group*) som är gruppen den identifierar sig med med utgrupper (eng. *out-groups*) som är de övriga grupperna. Individen strävar efter att uppnå en positiv social identitet och vill uppfatta sig själv och gruppen den hör till på ett positivt sätt. När individen väl hör till en grupp så ser den positivt på gruppmedlemmarna och deras egenskaper, även om inte allt är positivt. Ingrupper ser ofta negativt på utgrupperna de jämför sig med och skapar på det viset en favorisering för sin ingrupp för att upprätthålla en positiv självkänsla (Tajfel & Turner, 2004). Detta leder till att ingrupper ser utgrupper som sämre och som stereotyper av någonting negativt (Turner, 2000).

Om olika grupper kan identifiera sig med någonting gemensamt, till exempel värderingar eller visioner så kan de tillsammans bilda en så kallad överordnad identitet (eng. *superordinate identity*). Även om individer har olika nationella identiteter så kan de se gemensamma drag i varandra eller se en förmån i att identifiera sig som en gemensam enhet (till exempel med Europa eller Norden). Det betyder inte att alla i den gruppen anser lika om allt, men att det finns en delad förståelse för och acceptans av den överordnade identiteten. Om det inte finns en tolerans mellan de olika grupperna så kan det uppstå konflikter. Det kan ske speciellt om de olika grupperna är för många och man inte uppnår en gemensam förståelse eller att någon grupp tar över och anser att de är modellen för den överordnade identiteten. (Wenzel, Mummendey & Waldzus, 2007.)

I Lestinen, Autio-Hiltunen och Kiviniemis (2017) undersökning om hur finländska ungdomar identifierar sig med Europa visade det sig att de har en svagare identifikation med Europa än med sin egen nation. Det är svårare att identifiera sig med den större helheten, eftersom det finns så många olikheter inom den. Likheter är synliga i gemensamma värden, som demokrati och mänskliga rättigheter medan olikheter kommer fram i att det är många olika länder och kulturer som bildar Europa. En del av ungdomarna påstår att det är lättare att identifiera sig med Nordeuropa, eftersom det är geografiskt närmare, även om språk och kultur är olika. I Agirdag, Phalet och Van Houttes (2016) undersökning har det dock visat sig att ungdomar med blandad etnisk bakgrund lättare hittar en gemensam grund i att vara européer och identifierar sig starkare med Europa än ett specifikt land. Den europeiska identiteten blir någonting gemensamt och förenande ifall man inte känner sig hemma i ett specifikt land. Turkiska ungdomar som bor i Belgien identifierade sig starkare med Europa än med Belgien och tvärtom för de belgiska ungdomarna, som lättare identifierade sig med Belgien. Resultaten av studien visade även att nationell och europeisk identitet inte utesluter varandra, utan att de kan vara positivt relaterade till varandra. Resultaten ur Landberg, Eckstein, Mikolajczyk, Mejias, Macek, Motti-Stefanidi, Enchikova, Guarino, Rämmer och Noacks (2017) studie visar att även om individerna inte identifierade sig med varken nationen de bor i eller Europa så visade de överlag rätt så höga nivåer av tolerans och politiskt deltagande.

3.3 Kulturell identitet

Kultur är också, i likhet med identitet, ett mångtydigt begrepp och det finns flera definitioner och åsikter om vilka aspekter som är viktigast. Kultur är inte en oberoende och oförändrad enhet med speciella karaktärsdrag, utan är kontextbundet och handlar om sociala konstruktioner, relationer och interaktioner mellan människor (Gollnick & Chinn, 2016). Benjamin (2014) jämför kultur med ett isberg, där endast en liten del är synlig ovanför ytan. Endast en tiondel av kulturen syns utifrån i form av traditioner, mat, beteende och språk, medan största delen handlar om värderingar, normer och moraliska system (Appiah, 2005, i Benjamin, 2014).

Banks (2016) beskriver vad kultur innefattar med hjälp av sex olika huvudkomponenter:

1. *Värderingar och beteenden*

Värderingar är ett av de viktigaste elementen av kultur och genom dem kan man urskilja olika grupper från varandra. Värderingar påverkar individers beteende och sätt att uppfatta omvärlden.

2. *Språk och dialekter*

Olika språk och dialekter avspeglar, förmedlar och bevarar olika kulturer.

3. *Icke-verbala kommunikation*

Den icke-verbala kommunikationen innehåller dolda budskap och olika gester och miner kan betyda olika saker beroende på vilken kultur den som kommunicerar är en del av.

4. *Kulturell medvetenhet*

Kulturell medvetenhet innebär att en individ är medveten om sin kultur, hurdan den är och på vilket sätt den skiljer sig från andra kulturer.

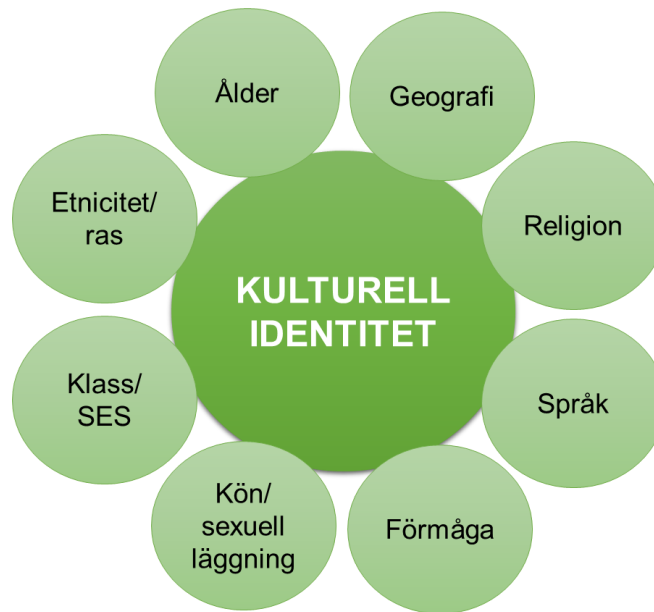
5. *Perspektiv, världsbild och referensramar*

En kultur har specifika perspektiv, referensramar och en världsbild som delas av majoriteten av de som hör till den specifika kulturen.

6. *Identifikation*

När en individ identifierar sig med en kulturell grupp så känner hen sig som en del av gruppen och delar till exempel mål, värderingar eller intressen med de andra i gruppen. Identifikationen till en grupp kan vara både stark eller svag.

Kulturell identitet kan ses som ett paraplybegrepp som innefattar en samling grupper som är en del av och påverkar identiteten hos individer. Grupperna, som framställs i Figur 2, är: etnicitet/ras, klass/socioekonomisk status, kön/sexuell läggning, förmåga (specialbegåvning eller funktionsnedsättning), språk, religion, geografi (nation, region, stad eller landsbygd) och ålder. En individs värderingar och beteenden påverkas av vilken grupp eller kombination av grupper den hör till och identifierar sig med. En individ kan identifiera sig med många olika grupper som tillsammans utgör den kulturella identiteten. Tillhörigheten till grupperna kan också variera under individens livstid. (Gollnick & Chinn, 2016.)

Figur 2. Kulturell identitet

Jag har i min studie valt att från kulturell identitet fokusera på grupperna etnicitet och geografi och kommer till följande att närmare beskriva etnisk och nationell identitet. Jag har valt att fokusera på dessa två, eftersom min tredje forskningsfråga berör etnisk och nationell identitet i förhållande till ungdomarnas identifikation med Norden.

3.3.1 Etnisk och nationell identitet

Både etnisk och nationell identitet kan ses som identiteter som konstrueras kollektivt och de kan uppfattas på olika sätt av olika personer (Lestinen et al., 2017). Etnisk identitet kan definieras som en individs identifikation med en etnisk grupp. Det kan handla om både en etnisk minoritet eller majoritet, eftersom alla människor hör till minst en etnisk grupp. Individen känner tillhörighet och engagemang gentemot gruppen samt har gemensamma värderingar och attityder. En etnisk grupp definieras ofta på basen av gemensamt ursprung i språk, religion, kultur, historia eller nationalitet. Ett gemensamt ursprung är det som skapar en tillhörighetskänsla mellan individerna. (Liebkind, Mähönen, Varjonen & Jasinskaja-Lahti, 2016.) Nationell identitet är mer bunden till en stat, en nation, även om den kan ses som en typ av etnisk identitet. Den nationella identiteten stärks av en gemenskap och delade värderingar, politiskt system, historia och kultur (Fukuyama, 2018).

I en undersökning gjord av Lestinen et al. (2017) visade det sig att dagens ungdomar anser att de uppfattar det finländska på ett annat sätt än hur de tidigare generationerna gjorde. Den finländska kulturen får influenser av andra kulturer i takt med att Finland blir

mer mångkulturellt och människor får en bredare världssyn på grund av internationella kontakter och influenser. Den traditionella starka finländska kulturen kanske inte framträder på samma vis mera, utan det handlar om en blandad version, menar en av ungdomarna. De anser ändå att deras nationella identitet är viktig och att den förstärks bland annat genom familjen och den gemensamma kulturen. Bland de som hade en annan etnisk bakgrund varierade det i vilken mån de ansåg sig vara finländska eller inte. Deras identitet kunde bestå av hälften finländsk och hälften något annat etniskt ursprung eller så fanns de situationer där de identifierade sig lättare som finländare och andra situationer när den andra etniska identiteten tog över. Även om de var födda i Finland så var inte alltid den finländska identiteten stark. Det fanns också ungdomar i studien som kände att gränserna mellan de specifika nationella identiteterna hade suddats ut och att de kände sig mer globala, att de hade en typ av hybrid eller tredje identitet (Goldstein-Kyaga & Borgström, 2009; Ward, Ng Tseung-Wong, Szabo, Qumseya, & Bhowon, 2018).

3.3.2 Nordisk identitet

Tidigare forskning inom ämnet nordisk identitet och identifikation bland ungdomar är ganska begränsad. Nordiska ministerrådet har år 2017 utfört en undersökning om vad de nordiska invånarna anser om nordiskt samarbete, dess grunder och innehåll (Andreasson & Stende, 2017) och forskningsprojektet NordId har publicerat en initial rapport om hur ungdomar identifierar sig med Norden (Cornér, Forsius, Holm, Zilliacus & Öhrn, 2018).

I artikeln "*Capturing Nordic Identifications through Participatory Photography*" fokuserar Cornér, Forsius, Holm, Zilliacus och Öhrn (2018) på hur metoden deltagande fotografering kan hjälpa ungdomar att uttrycka hur de identifierar sig med Norden. I tillägg tar de reda på hur ungdomar identifierar sig med Norden. Materialet har samlats in från fyra nordiska länder: Finland, Sverige, Norge och Danmark. Resultaten visar att ungdomarna tog fasta på vilka privilegier de har, så som gratis utbildning, hälsovård, social trygghet, säkerhet och jämställdhet. När det kommer till jämställdhet tog ungdomarna upp jämställdhet mellan kön, vuxna och barn, rörelsehindrade personer och sexuella minoriteter. Andra teman som framkom som gemensamt nordiska är ungdomskulturen, naturen och en hälsosam livsstil.

Andreasson och Stende (2017) presenterar i artikeln "*Ett värdefullt samarbete. Den nordiska befolkningens syn på Norden*" resultaten av en undersökning om vad de nordiska invånarna anser om nordiskt samarbete, dess grunder och innehåll. De har genomfört

en enkätundersökning som omfattar över 3000 invånare i Finland, Sverige, Norge, Danmark, Island, Åland, Färöarna och Grönland. Sammanfattningsvis visar resultaten att det nordiska samarbetet är viktigt för den nordiska befolkningen och att de gemensamma värderingarna stärker det. Det som utgör grunden för samarbetet är: gemensamma värderingar, likartade samhällssystem, kulturella likheter och språk. Mest väger de två förstnämnda faktorerna gemensamma värderingar och likartade samhällssystem. Andra viktiga värderingar är bland annat: yttrandefrihet, miljömedvetenhet, tillit, religionsfrihet, medmänsklighet, ärlighet och samarbetsanda.

Enligt Andreasson (2017) är även social tillit ett nordiskt särdrag. Social tillit handlar om i vilken omfattning människor litar på varandra, även om de inte känner varandra. Det kan också beskrivas som individens uppfattning av den moraliska nivån i samhället. Den sociala tilliten är gynnsam både för samhället och individen. Samhällsekonomin gynnas, staten arbetar transparent och har en mindre grad av konflikter och rättsprocesser samt engagemang i samhället ökar. För individens del betyder det en ökning av individuell lycka för att individen uppfattar att den har större kontroll över sitt liv och kan lita på människor och samhället. Dølvik et al. (2014) menar också att tillit är grunden för att den nordiska samhällsmodellen fungerar så väl.

3.4 Hybrida identiteter

Den ökade globaliseringen och invandring gör att de tydliga gränserna mellan nationer och kulturer suddas ut. Olika kulturer blandas och det uppkommer nya kulturer. Människor anpassar sig till de olika kulturerna som ingår i mångkulturella miljöer, vilket gör att gränsöverskridande identiteter uppstår (Ward et al., 2018).

Ackulturation är en samling processer som balanserar individens kulturella identitet när två kulturer möts. Processen ger upphov till kulturell och psykologisk förändring. Ackulturationsprocessen kan se olika ut och Berry (2003; Sam & Berry, 2010) har utgått ifrån två frågeställningar när han har utarbetat de fyra ackulturationsstrategierna. Den första är i hur stor grad individer vill behålla sin kultur och identitet och den andra är i hur stor grad individer är villiga att ha kontakt med individer ur andra kulturella grupper och om de är villiga att fungera tillsammans i samhället. De fyra olika ackulturationsstrategierna är: assimilation, integration, separation och marginalisering. Assimilation innebär att individen inte vill vidhålla sin kulturella identitet utan vill anpassa sig till den nya kulturen. Det är inte alltid som detta sker frivilligt, utan i vissa fall är det någonting som förväntas

av majoritetskulturen i samhället. Integration innebär att individen vill behålla sin ursprungliga kulturella identitet, men ändå är villig att anpassa sig och integrera sig med majoritetskulturen i samhället. Det handlar inte enbart om att individen integrerar sig i det nya samhället, utan det är ett ömsesidigt utbyte mellan samhälle och individ. Separation innebär att individen håller fast i sin ursprungliga identitet och tar avstånd från den nya kulturen. Marginalisering är ofta inte en strategi som individen väljer själv, utan blir utsatt för. Individer utesluts från en kultur och deras chanser och intresse för att anpassa sig till kulturen är små. En av orsakerna kan vara diskriminering från majoritetskulturen. Dessa fyra strategierna är inte statiska eller ett resultat i sig, utan de förändras beroende på hur en individ förhåller sig till de två tidigare nämnda frågeställningarna och andra faktorer så som samhället, makt och kultur. Phinney, Horenczyck, Liebkind och Vedder (2001) poängterar att både etnisk och nationell identitet är viktiga i ackulturationsprocessen. Det handlar om hur invandrare och invånarna i mottagarlandet uppfattar varandra och anpassar sig till varandra. En form av biculturell identitet uppstår när individen behåller en stark etnisk identitet tillika som hen identifierar sig med den nya kulturen.

Två andra typer av blandade identiteter och dynamiska processer är hybrid identitet (eng. *hybrid identity*) och växlande identitet (eng. *alternating identity*). Personer kan anta dessa identiteter i ackulturationsprocessen för att uppnå en integration. Ward, Ng Tseung-Wong, Szabo, Qumseya, och Bhowon (2018) beskriver den hybrida identiteten som en blandning av olika kulturella identiteter där personen väljer de elementen som hen anser att är viktiga från de olika kulturerna och bildar en ny kulturell identitet av dessa. Den växlande identiteten innebär att personen växlar mellan olika kulturella identiteter i olika sammanhang, utan att bilda en ny kulturell identitet.

Ett steg längre är hybrid identitet är en kosmopolitisk identitet – den tredje identiteten. Goldstein-Kyaga och Borgström (2009) beskriver den tredje identiteten som en kombination av olika identifikationer som vävs samman. De poängterar dock att det inte handlar om en sammanställning av många olika identiteter som en människa har, utan den tredje identiteten är mer komplex än så. Den tredje identiteten är inte en enda typ av kulturell eller etnisk identitet, inte 'antingen-eller', utan 'både-och'. Det är en kombination av olika identifikationer som bildar en helhet. Det handlar om en känsla av kontinuitet även om man förflyttar sig i olika kontexter.

Moore och Barker (2012) har undersökt om personer som har växt upp i flera olika kulturer känner sig multikulturella eller förvirrade. Resultaten visade att personerna oftast inte känner sig förvirrade, utan de ser mest fördelar med sin multikulturella bakgrund. De

anser att de är anpassningsbara, öppna, att det är positivt att kunna olika språk och att de får en större kulturell medvetenhet, även om de ibland kan sakna tillhörighet. Ward et al. (2018) har undersökt skillnader mellan en hybrid och en växlande identitetsstil och resultaten visar att personer som har en växlande kulturell identitet tenderar att i större utsträckning uppleva en identitetskonflikt än de som har en hybrid identitet. En större identitetskonflikt resulterar i att individen känner sig förvirrad, vilket kan påverka välmående negativt.

4 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med avhandlingen är att beskriva, analysera och tolka finländska ungdomars uppfattningar om Norden och på vilket sätt de identifierar sig med Norden. Detta gör jag genom att låta ungdomarna beskriva sina uppfattningar med hjälp av fotografier och genom att delta i gruppintervjuer. Jag är dessutom intresserad av om den nordiska identifikationen skiljer sig mellan ungdomar med enbart finländsk bakgrund och ungdomar med en helt eller delvis annan etnisk bakgrund än finländsk och i så fall på vilket sätt.

Eftersom tidigare forskning inom ämnet är begränsad är min målsättning att öka kunskapen om ungdomars uppfattningar om vad Norden betyder för dem och hur de identifierar sig med Norden. Detta kan vara viktig information med tanke på nordisk utveckling och framtida nordiska samarbeten. Dessutom kan mina resultat vara intressanta för skolvärlden, eftersom resultaten kan ha implikationer för hur Norden och det nordiska förmedlas till elever.

Forskningsfrågor:

1. Hur beskriver ungdomar i Finland Norden och det nordiska?
2. På vilket sätt identifierar sig ungdomar i Finland med Norden?
3. På vilket sätt inverkar en annan etnisk bakgrund än finländsk på hur ungdomarna identifierar sig med Norden?

5 Genomförande

Jag undersökte i min avhandling finländska ungdomars syn på Norden och uppfattningar om hur de identifierar sig med Norden och har därför valt att använda mig av den kvalitativa metoden för att få en djupare syn på fenomenet. Enligt Hirsjärvi, Remes och Sajaavaara (2009) vill forskaren inom kvalitativ forskning ta reda på olika fenomenens egenskaper, karaktär, innebörd eller mening. Forskaren är intresserad av hur människor tänker om ett visst fenomen och vill få en bred bild av det.

I det här kapitlet kommer jag att beskriva forskningsprocessen och redogöra för mina metodologiska utgångspunkter. Jag inleder kapitlet med att beskriva den övergripande forskningsprocessen och fortsätter sedan med att beskriva forskningsansatsen och metoderna deltagande fotografering och semistrukturerad gruppintervju. I övrigt tar jag upp tema-analys, analysprocessen och etiska överväganden för att ge en bred överblick av forskningsprocessen.

5.1 En översikt av forskningsprocessen

I steg ett i forskningsprocessen utarbetade jag ett syfte och formulerade preliminära forskningsfrågor för min studie. Det är ett viktigt steg, eftersom syftet och forskningsfrågorna fungerar som en röd tråd genom processen och styr bland annat valet av forskningsansats, datainsamlings- och analysmetod (Thornberg & Fejes, 2016). Forskningsfrågorna har under studiens gång ändå formats om och specificerats för att till sist ta sin slutgiltiga form.

I steg två letade jag upp en skolklass som var intresserad av att delta i undersökningen. (Se stycke 5.3 för urval och informanter.) Jag kontaktade rektorn för ett gymnasium och kom sedan i kontakt med en lärare som var intresserad av att samarbeta. Kommunikationen fortsatte mellan mig och läraren och vi kom överens om praktiska detaljer och bokade datum för informationstillfället och intervjutillfällena. Det var viktigt att utföra steg två snarast möjligast, eftersom jag var tvungen att ansöka om forskningstillstånd innan själva datainsamlingsprocessen kunde starta.

I steg tre ansökte jag om forskningstillstånd för min studie. Till forskningstillståndsansökan bifogade jag min forskningsplan, projektbeskrivningen av huvudprojektet NordId, informationsbrev till ungdomar (Bilaga 1) och vårdnadshavare, intervjuprotokollet (Bilaga

2), redogörelse för etiska överväganden, kopior av e-blanketterna för samtycke och bakgrundsinformation (Bilaga 3 och 4) samt en dataskyddsbeskrivning. I tillägg krävdes en konsekvensanalys i samband med ansökan, eftersom jag samlade in känsliga uppgifter. Se noggrannare beskrivning i kapitel 5.6.

Steg fyra innefattade en grundlig litteraturoversikt för att fastställa den teoretiska referensramen och tidigare forskning som gjorts inom ämnet. Det var viktigt att hålla syftet för studien i åtanke och i enlighet med det göra en tydlig avgränsning i materialet för att undvika en alltför bred teoretisk referensram.

Steg fem i forskningsprocessen bestod av materialinsamling. (Metoderna beskrivs närmare i stycke 5.4). Före jag besökte klassen skickade jag ett informationsbrev till alla elever som skulle delta. Brevet innehöll information om mitt projekt och instruktioner om vad ungdomarnas uppgift skulle vara (Bilaga 1). Första mötet med klassen var i skolan där jag höll ett infotillfälle på cirka 60 minuter och berättade om bakgrunden till projektet Nordld och min avhandling. Jag presenterade metoden deltagande fotografering och visade exempel på konkreta och symboliska bilder. Ungdomarna fick sedan chans att diskutera i små grupper om vad Norden och det nordiska betyder för dem, för att få ett grepp om vad syftet med projektet var. Jag informerade om de tillhörande elektroniska blanketterna för samtycke (Bilaga 3) och bakgrundsinformation (Bilaga 4) som eleverna fyllde i på egenhand. Till slut diskuterade vi praktiska frågor och jag upprepade de viktigaste momenten i undersökningen. Ungdomarna hade sedan två veckor på sig att fotografera och ladda upp bilderna med en tillhörande bildtext på ett online dokument som både de och jag hade tillgång till.

Efter första infotillfället besökte jag skolan igen vid tre olika tillfällen för att utföra gruppintervjuerna. Grupperna bestod av 4–5 elever och intervjuerna hölls i ett klassrum där vi alla satt runt ett stort bord. I gruppintervjuerna diskuterade vi om nordiska teman relaterade till mina forskningsfrågor och det fanns även möjlighet att diskutera fotografier som ungdomarna hade skickat in. Intervjuerna beskrivs närmare i stycke 5.4.2. Jag besökte skolan även en femte gång, efter att intervjuerna var gjorda, för att svara på eventuella frågor och hjälpa ungdomarna att ladda upp de sista fotografierna till online-dokumentet.

I steg sex sammanställde jag först allt material. Jag transkriberade intervjuerna med hjälp av programmet InqScribe och förde in både fotografier och transkriberingar av intervjuerna i analysprogrammet ATLAS.ti. Sedan analyserade jag materialet. Analysprocessen beskriver jag mer detaljerat i stycke 5.5.1.

Steg sju bestod av resultatrapportering samt diskussion. Resultatrapporteringen består av en omfattande presentation av resultaten och en tolkning av resultaten i relation till den teoretiska referensramen. I diskussionen lyfter jag fram intressanta resultat och reflekterar över forskningsprocessen och resultaten.

5.2 Fenomenografisk ansats

Den fenomenografiska ansatsen är grundad av Ference Marton på 1970-talet i Göteborgs universitet och ansatsen har sina rötter i pedagogiken och har mest använts inom just det fältet. Huvudsyftet för den fenomenografiska ansatsen är att beskriva och analysera hur fenomen eller företeelser i omvärlden uppfattas av människor. Det intressanta är alltså innebörden av fenomenet och att beskriva hur fenomenet framstår för människor. Man är inte ute efter vad som är rätt eller fel, utan en beskrivning av den subjektiva uppfattningen. (Huusko & Paloniemi, 2006.)

Fenomenografisk forskning bygger på empiriskt data och i analysen utgår man ifrån materialet istället för teorin. Man försöker bilda modeller av begrepp som framkommer i materialet och de bildar i sin tur regelbundenheter som fungerar som en grund för kategorisering (Hirsjärvi et al., 2009). Det vanligaste analysmaterialet som är förknippat med fenomenografi är semistrukturerade intervjuer, men annat material så som observationer och teckningar har också använts. Det viktiga är att det finns rum i materialet för olika uppfattningar att framträda. (Huusko & Paloniemi, 2006.)

Jag valde att anta ett fenomenografiskt perspektiv i min avhandling, eftersom jag är intresserad av att undersöka ungdomars subjektiva syn och uppfattning på hur de identifierar sig med Norden. Jag tolkar identifikationen med Norden som själva fenomenet och jag är intresserad av hur ungdomarna upplever det. Den fenomenografiska ansatsen avspeglades i mitt arbete genom hela forskningsprocessen, exempelvis i utformandet av intervjufrågor för att visa att det är ungdomarnas uppfattningar jag är intresserad av. Genom att använda mig av både fotografier och semistrukturerade intervjuer i materialinsamlingskedet gav jag ungdomarna en bra möjlighet att framföra sina olika uppfattningar.

5.3 Urval och informanter

Jag använde mig av ett ändamålsenligt urval av respondenter i min forskning. Patton (2015) beskriver ändamålsenligt urval som en urvalsmetod som tillåter forskaren att undersöka ett fenomen mer på djupet. Forskaren kan meningsfullt välja informationsrika

målgrupper att undersöka för att belysa ett specifikt fenomen. Orsaken till att jag använde mig av ett ändamålsenligt urval var att jag hade vissa förutbestämda urvalskriterier (gymnasieklass i Finland med stor etnisk mångfald), på grund av att min avhandling är en del av ett större projekt och att jag specifikt skulle undersöka en grupp med stor etnisk mångfald.

I studien deltog totalt 25 ungdomar, 14 kvinnor och 11 män, från ett gymnasium i huvudstadsregionen. Åldern varierade mellan 16 och 19 år, med en medelålder på 17 år. Ungdomarna jag samarbetade med deltog i en obligatorisk kurs i bildkonst. Av ungdomarna deltog 22 stycken både i gruppintervjuer och genom deltagande fotografering. I tillägg var det tre ungdomar som enbart fotograferade, eftersom de inte var närvarande vid intervjutillfällena. Läraren berättade att ungdomarna kom från en varierande klassbakgrund och att många av dem även jobbade vid sidan av studierna.

Jag har från mitt material utgått ifrån att 12 av ungdomarna har en helt eller delvis annan etnisk bakgrund än finländsk. (Tabell 1). Jag avgjorde om ungdomarna hade en blandad etnisk bakgrund på basen av faktorer de uppgav i antingen bakgrundsinformationer eller i intervjuerna. Faktorerna jag har tagit i beaktande är: födelseland, språk eller annan faktor kopplad till etnicitet (t.ex. om någon av ungdomarnas föräldrar hade en annan etnisk bakgrund). Alla 25 av ungdomarna hade besökt Sverige och sju av dem hade även besökt andra nordiska länder (Norge och/eller Danmark).

Tabell 1. Översikt över ungdomar med annan etnisk bakgrund än finländsk

Antal pers.	Grunder uppgett i materialet
3	Född utomlands *
4	Modersmål: somali
1	Modersmål: engelska
2	Andra språk: somali
2	Annan etnisk bakgrund **

* Tyskland (nigerianskt ursprung), Sverige (vietnamesiskt ursprung) och Vietnam. Flyttade till Finland i en ålder mellan 3 och 9 år

** Marockansk och vietnamesisk

5.4 Materialinsamlingsmetoder

Eftersom min avhandling är en del av forskningsprojektet Nordld så använde jag mig av samma materialinsamlingsmetoder som hade använts i de övriga skolorna. Jag använde mig av metoderna deltagande fotografering (eng. *participatory photography*) och semi-strukturerade gruppintervjuer. Jag använde mig dessutom av en elektronisk enkät för att samla in bakgrundsinformation om ungdomarna.

5.4.1 Deltagande fotografering

Både film och fotografering hör till visuella metoder och materialet kan bestå av fotografier, men också annat visuellt material som teckningar, kartor och diagram. Visuella metoder kan hjälpa forskaren till att synliggöra olika sociala och kulturella fenomen. (Fors & Bäckström, 2015). Dessutom kan visuella metoder komplettera andra metoder, som intervjuer, genom att synliggöra saker som kan vara svåra att beskriva i ord (Holm, Londen & Mansikka, 2015).

Det finns flera olika sätt att använda sig av fotografering i forskning (Pink, 2013) men jag använde mig specifikt av metoden deltagande fotografering. I deltagande fotografering deltar informanten aktivt och blir på så vis en medforskare och den visuella metoden blir ett verktyg för att producera material. När informanterna blir deltagare i forskningen betyder det ofta att de blir mer engagerade i att producera material (Fors & Bäckström, 2015). Deltagande fotografering kan vara en bra metod, speciellt när det handlar om att beskriva eller uttrycka svåra saker betonar Banks (2007). Holm, Londen och Mansikka (2015) märkte också i sin undersökning att informanterna uttryckte sig mer mångsidigt med hjälp av fotografier, jämfört med hur de uttryckte sig i intervjuerna. Deltagande fotografering är därför en lämplig materialinsamlingsmetod i min studie, eftersom ämnena identitet och identifikation kan vara svåra att greppa och beskriva i ord.

Holm (2014) poängterar att ett fotografi inte kan ses som den enda sanningen, utan fotografier är konstruerade och innehållets betydelse beror på vad fotografen vill kommunicera med sitt fotografi, men också på vem som tolkar det. Holm menar dessutom att forskaren delvis påverkar vilka fotografier som fotograferas av individerna som deltar i studien, eftersom det är forskaren som bestämmer ramarna för studien. Vid första mötet med ungdomarna i min studie presenterade jag kort bakgrunden till min studie och gav instruktioner inför materialinsamlingsprocessen. Jag presenterade metoden deltagande fotografering och visade exempel på konkreta och symboliska fotografier. Exempelfoto-

grafierna hade inte ett nordiskt tema, utan kom från en annan studie, för att hålla ungdomarnas sinne öppet och ge deras egna uppfattningar en chans att framträda. Holm et al. (2015) anser att det kan vara bra att informanterna skriver en bildtext till fotografiet för att göra det lättare för forskaren att förstå fotografens syfte med bilden. En bild av samma objekt kan ha många olika betydelser och speciellt symboliska bilder kan vara svåra att tyda budskapet på. Jag bad därför ungdomarna i min studie att skriva en kort bildtext till varje fotografi för att komplettera fotografiernas budskap.

En intressant reflektion som Pink (2013) nämner är att fotografier som inte blev tagna eller raderades efter att de blev tagna kan också vara utav intresse för forskaren. Holm (2014) betonar att till exempel årstider kan påverka på hurdana bilder som produceras, vilket jag har haft i åtanke i min analysprocess. I dessa fallen anser jag att det är bra att deltagande fotografering kompletteras med intervjuer för att få en så heltäckande bild som möjligt av det man undersöker. Om det finns saker som ungdomarna inte har kunnat fotografera har de en chans att prata om det i intervjuerna eller utveckla fotografiets budskap.

Tanken var att jag som forskare skulle ta del av fotografierna innan intervjuerna, för att bekanta mig med dem och eventuellt kunna ställa följdfrågor om fotografierna i intervjuerna. Materialinsamlingsprocessen drog dessvärre ut på tiden och jag hade svårt att få ungdomarna engagerade i att fotografera. Jag fick in några fotografier innan intervjuerna, men inte alls i önskvärd utsträckning. Orsaker till ett lågt intresse av deltagande kan bero på graden av lärarens engagemang, att ungdomarna hade mycket annat skolarbete eller var osäkra på uppgiften. För att hjälpa ungdomarna att komma igång så diskuterade vi vid informationstillfället i små grupper om vad som sammanlänkar de nordiska länderna och vad det betyder att bo och växa upp i Norden. De skulle sedan fotografera vad de tycker att är nordiskt. Det var en väldigt fri uppgift, eftersom ingenting är rätt eller fel, utan utgår från ungdomarnas uppfattningar om Norden. För att försöka uppmuntra ungdomarna till att delta fick de som skickade in fotografier en biobiljett som tack. Önskemålet var att de skulle skicka in minst fem fotografier. Vissa av ungdomarna skickade inte in ett enda eller enbart ett fotografi och andra skickade in upp till tio. Totalt fick jag 72 fotografier insamlat.

5.4.2 Semistrukturerad gruppintervju

Kvale och Brinkmann (2014) beskriver den kvalitativa forskningsintervjun som ett sätt att försöka förstå fenomen och utveckla mening ur informanternas synvinklar genom inter-

aktion mellan informant och forskare. Patton (2015) beskriver vidare den semistrukturerade intervjun som en intervju där forskaren utgår ifrån ett intervjuprotokoll med färdiga teman och tillhörande frågor till det man vill behandla. Protokollet hjälper med att hålla intervjun systematisk, men ger ändå intervjuaren frihet att ta upp saker på olika sätt eller ställa olika följdfrågor. Intervjuprotokollet jag använde mig av var utarbetat av Nordld-projektgruppen och modifierades enbart en aning för att passa min studie (Bilaga 2).

Jag utförde specifikt gruppintervjuer, eftersom det är ett effektivt sätt för forskaren att intervjua flera personer på samma gång och personer tenderar att känna sig mer avslappnade i grupp (Patton, 2015). Det finns även nackdelar med gruppintervjuer och Patton (2015) nämner att det bland annat finns risk för att alla inte hinner komma till tals, eller att vissa personer inte vågar säga sin åsikt. Det är på förhand svårt att veta hur de olika grupperna kommer att fungera; vissa av informanterna kan känna gruppintervjun som en bekväm och trygg situation, medan andra kan känna det som en jobbig situation. En eventuellt mobbad eller blyg person kan känna sig väldigt obekvämt i grupsituationen och det kan leda till att viktig information går förlorad för att personen inte vågar komma till tals. I den här studien fick ungdomarna själv välja grupper, med en maxstorlek på sex personer per grupp, för att få vara så bekväma med varandra som möjligt. Grupperna ändrades dock lite från de initiala gruppindelningarna, eftersom vissa personer var borta vid intervjutillfällena.

Totalt intervjuade jag fem grupper med fyra till fem personer per grupp. Intervjuerna varade 10–15 minuter. Intervjuerna var planerade att vara cirka 30 minuter, men eftersom insamlingen av fotografierna blev försenade så diskuterade vi inte fotografierna i den utsträckningen som var planerad. Intervjuerna inleddes med att jag påminde ungdomarna om att all information behandlas konfidentiellt och att deras namn eller skolans namn inte kommer att framgå någonstans. Jag påpekade att jag bandar in intervjuerna enbart för att senare kunna transkribera dem. Först fick ungdomarna som hade fotograferat turvis berätta mer om sina fotografier och sedan fortsatte vi att diskutera Norden och det nordiska med intervjuprotokollet som stöd (Bilaga 2). Ungdomarna var väldigt försiktiga och de flesta ganska fåordiga. Även om jag ställde följdfrågor så uppstod det inga djupare diskussioner fastän alla ungdomar fick möjlighet och tid att uttrycka sig. De fick svara turvist och om det var någon fråga de inte kunde eller ville svara på så var det helt naturligt att hoppa över den, utan att behöva känna press från mig.

Innan och under forskningsintervjun så är det viktigt för forskaren att fundera på sin position som intervjuare och sin objektivitet. För att få ett bra förhållande mellan intervjuare

och personer som blir intervjuade påpekar Patton (2015) att forskaren bör bygga upp en bra kontakt och relation (eng. *rapport*) med de man intervjuar. De intervjuade bör känna sig trygga i att dela med sig av sin kunskap för att kunna vara så ärliga som möjligt. Det gäller också forskaren att vara neutral och inte reagera chockat, förvånat eller dömande på svaren. Avsaknaden av en bra relation mellan mig och ungdomarna kan ha varit en av orsakerna till att intervjuerna blev så korta. Ungdomarna kände sig kanske osäkra eller otrygga med att dela med sig av sina uppfattningar.

Även om forskaren delvis styr intervjun är det viktigt att behålla objektiviteten. Objektivitet är en term som kan betyda många olika saker, men jag har tagit fasta på begreppet reflexiv objektivitet som Kvale och Brinkmann (2014) använder sig av. Reflexiv objektivitet handlar om att forskaren reflekterar över sin position och hur hen inverkar på insamlad kunskap på grund av sin subjektivitet. Det är viktigt att reflektera över det, eftersom en forskare aldrig kan vara hundra procent objektiv, eftersom forskarens kunskapsvärld påverkar hur forskaren ser på olika fenomen (Hirsjärvi et al., 2009.) Huusko och Paloniemi (2006) menar också att det speciellt inom fenomenografisk forskning är omöjligt att närma sig ett fenomen utan att ha några tankar eller antaganden om det på förhand, eftersom forskaren redan har ett intresse för det ämnet hen vill undersöka. Jag har under hela forskningsprocessens gång haft i beaktande hur jag som forskare med min kunskap om Norden och hur jag identifierar mig med Norden eventuellt kan påverka på materialinsamlingen och analysen. Även om jag förväntade mig vissa specifika foton så höll jag ändå ett öppet sinne och släppte in alla alternativ. Jag erkände också för mig själv att jag hade vissa förutfattade meningar om att det borde skilja sig massor mellan finländska ungdomar och ungdomar med annan etnisk bakgrund och tog det i beaktande. Jag anser dock att det har varit till min fördel i analysfasen att jag själv är nordisk. Jag har, i likhet med Holm et. al (2015), varit bekant med det sociala sammanhanget och betydelsen av vissa objekt eller företeelser.

5.4.3 Enkät

Jag använde mig av en elektronisk enkät för att ta reda på bakgrundsinformation om ungdomarna (Bilaga 4). Enkäten är utarbetad av NordId-projektgruppen och användes för att samla in information om: namn, ålder, kön, modersmål, födelseland och ifall ungdomarna har varit i något annat nordiskt land än Finland, och i så fall vilket. Bakgrundsinformationen länkades till respektive ungdomars fotografier och jag kunde med hjälp av det se om vissa faktorer, så som exempelvis etnisk bakgrund, inverkade på hur ungdomarna identifierade sig med Norden.

5.5 Tema-analys

Jag analyserade mitt material med hjälp av tema-analys, eftersom jag var ute efter att hitta gemensamma teman i materialet som kunde svara på mina forskningsfrågor. Braun och Clarke (2006) beskriver tema-analysen som en flexibel analysmetod, som inte är bunden till en specifik forskningsansats, där man identifierar, analyserar och rapporterar mönster i ett material. De definierar ett tema som meningsfull information som bildar ett mönster i materialet och knyter an till studiens forskningsfrågor. Det handlar inte om mängden svar av samma typ, utan om hur meningsfulla svaren är som bildar temat. Flexibiliteten i analysmetoden betyder att det är upp till forskaren att avgöra vad som bildar ett tema.

Eftersom tema-analysen, enligt Braun och Clarke (2006) inte är lika starkt bunden till ett teoretiskt ramverk, som i synnerhet diskursanalysen är, så är det viktigt att som forskare tydligt beskriva analysprocessen och vilken teoretisk position man har utgått ifrån. Jag analyserade mitt material på en semantisk nivå, eftersom jag var intresserad av det som ungdomarna uttryckligen uppfattade, inte de underliggande betydelseerna. Jag ville dessutom, i enhetlighet med den fenomenografiska ansatsen, att materialet i första hand skulle föra mig framåt i bildningen av teman så jag närmade mig största delen av materialet induktivt. När jag vidare behandlade andra forskningsfrågan utgick jag även tidvis från ett deduktivt perspektiv och tog hjälp av teori om identifikation för att avgöra hur ungdomarna identifierade sig.

5.5.1 Analysprocessen

Mitt material bestod av fem gruppintervjuer som varade mellan 10 och 15 minuter samt 72 fotografier. (Möjliga orsaker till intervjuernas korta längd diskuteras mer i kapitel 5.4.2. och 8). Jag kodade och analyserade intervjuerna gemensamt med hjälp av analysprogrammet ATLAS.ti. Analysen baserar sig på de sex olika faserna som Braun och Clarke (2006) framställer. De poängterar dock att analysprocessen inte är linjär, utan kan röra sig mellan de olika faserna och koder samt teman formas och omformas längs med hela processen. Jag kommer till näst att beskriva faserna steg för steg och knyta an till min egen analysprocess.

I första fasen av analysprocessen bekantade jag mig grundligt med materialet och noterade tankar och mönster som kunde bilda teman. Dessa teman kom längs med processen att omformas och utvecklas. Jag transkriberade intervjuerna direkt efter intervjutillfällena, eller senast följande dag, när de var färskt i minne. Jag valde att transkribera

intervjuerna i skriftspråk och utan detaljerade pauser, betoningar och emotionella uttryck, eftersom jag inte gör en detaljerad språklig analys (Kvale & Brinkmann, 2014). Jag gick också igenom fotografierna flera gånger för att bekanta mig med dem. I det här skedet bildade jag mig ett första intryck av materialet och antecknade inledande idéer om teman. Holm et al. (2015) understryker att det är viktigt att ha i åtanke i analysprocessen att ett fotografi redan är en tolkning av någonting, eftersom informanten har gjort en tolkning av uppgiften när hen tar fotografiet.

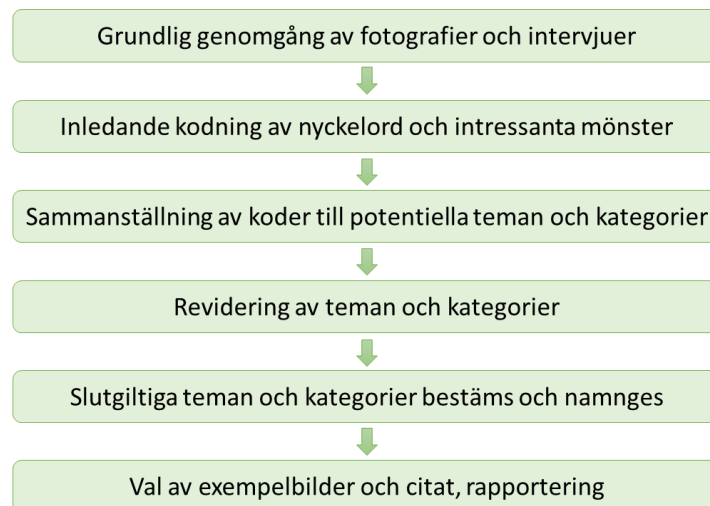
I andra fasen kodade jag både fotografierna och intervjuerna. Råd som Braun och Clarke (2006) ger för den här fasen är att tänka på att hålla ett öppet sinne och koda för så många potentiella teman som möjligt och ta med större delar från materialet för att få en kontext till koden. Samma del från materialet kan dessutom ingå i flera olika teman och på det viset kodas flera gånger. Med det i åtanke så kodade jag inledningsvis mitt material med hjälp av 56 olika koder.

I de följande faserna började temana ta sin form. I tredje fasen återgick jag till materialet och sammanställde koderna och skapade övergripande kodgrupper med potentiella teman och kategorier. Genom att sortera och kategorisera koderna fick jag en övergripande uppfattning av mitt material, även om det ännu fanns koder som inte riktigt hade hittat sin plats. De flesta koderna kunde grupperas samman till större teman, medan några förkastades eller omkodades. I fjärde fasen fortsatte jag att gå igenom de teman som hade formats under processens gång och justerade dem. Det är viktigt att det finns ett sammanhängande mönster inom de olika temana och att temana återspeglar materialet i sin helhet samt svarar på forskningsfrågorna (Braun & Clarke, 2006).

I femte fasen definierade och namngav jag slutligen temana och kategorierna. Den sista fasen i analysprocessen, den sjätte fasen, innefattade rapportering av vad som var av intresse i materialet och varför. I det skedet konstaterar Braun och Clarke (2006) att forskaren är väldigt bekant med materialet och de olika temana innehåller tillräckligt många utdrag från materialet för att bilda lämpliga teman för studien. De betonar även vikten av att i rapporteringen välja exempel från de olika temana som tar upp kärnan i det forskaren vill framföra. Jag presenterar både fotografier och citat från intervjuerna som åskådliggör kärnan i mitt material och förstärker presentationen av mina resultat. Jag valde att översätta citaten och bildtexterna från finska till svenska, för att texten skulle löpa mer smidigt. Eftersom jag skriver om Norden ville jag även att resultaten skulle vara tillgängliga på ett språk som kunde nå flera i Norden. Jag översatte citaten och bildtexterna fritt, istället för ordagrant, eftersom jag inte gör en detaljerad språklig

analys. Jag översatte dem ändå först efter analyskedet för att förhindra risken att gå miste om någon viktig betydelse i och med översättningen.

Som en översikt sammanfattar jag alla steg i analysprocessen, enligt Braun och Clarkes (2006) riktlinjer, i Figur 3. Jag rörde mig mellan de olika faserna längs hela processen och teman omformades tills de till slut antog sin slutgiltiga form.

Figur 3. Analysprocessen

5.6 Etiska aspekter

Som forskare är det viktigt att följa principer för god vetenskaplig praxis genom hela forskningsprocessen för att forskningen skall vara etiskt godtagbar och tillförlitlig. Det innebär att vara noggrann i forskningen, dokumenteringen och presentationen av resultaten, så att andra personer kan tolka och förstå studien. Datainsamlingsmetoderna ska vara etiskt hållbara och forskningsprocessen transparent. Det är viktigt att använda tillförlitliga källor, hänvisa till andras forskningar korrekt och att inte missbruka information från tidigare forskningar eller använda sig av falsk information. (TENK, 2012.)

Eftersom jag gjorde min materialinsamling i en skola krävdes ett forskningstillstånd från kommunen. Forskningstillståndet beviljades i april 2019, innan jag besökte skolan för materialinsamling. Jag samlade även in skriftligt samtycke av samtliga ungdomar som deltog i undersökningen (Bilaga 3). Kvale och Brinkmann (2014) diskuterar utöver informerat samtycke konsekvenser och forskarens roll när det handlar om etiska övervägan-

den. Angående konsekvenser är forskaren skyldig att bedöma de möjliga negativa konsekvenserna som forskningen kan orsaka åt deltagare och åt gruppen de representerar. Etniskt ursprung anses vara en känslig personuppgift och i och med det krävdes en konsekvensanalys i samband med ansökan om forskningstillståndet. Efter att ha vidtagit åtgärder som att samla in informerat samtycke, planera säker förvaring av forskningsmaterialet (utan identifieringsdata) och att följa god forskningssed enligt den forskningsetiska delegationens principer (TENK, 2012) ansåg jag att min studie inte medför risker för mina deltagare. Jag utarbetade i tillägg ett integritetspolicydokument för forskningen i linje med den allmänna dataskyddsförordningen. Insamlad data lagras på universitetets server, bakom två lösenord, vilket försäkrar mig om att materialet inte kan spridas på ett oetiskt sätt.

Konfidentialitet och anonymitet är två viktiga begrepp inom forskningsetik. Konfidentialitet innebär att forskaren skyddar informanternas integritet och anonymitet innebär att informanterna förblir helt anonyma och att data inte kan kopplas ihop med enskilda informanter (Kia-Keating, Santacrose & Liu, 2017). Den här undersökningen var konfidentiell, men inte totalt anonym, eftersom ungdomarna uppgav namn i datainsamlingsfasen och tog fotografier som länkades ihop med svar från intervjuerna. Dessutom kunde ungdomarna själva vara med på fotografier om de önskade och blev därmed identifierbara för mig som forskare. Materialet analyserades ändå utan identifikationsuppgifter och jag behandlade all data konfidentiellt. Det enda jag skiljde på i analysfasen var om ungdomarna hade en finländsk bakgrund (F) eller en blandad etnisk bakgrund – helt eller delvis annan etnisk bakgrund än finländsk (B).

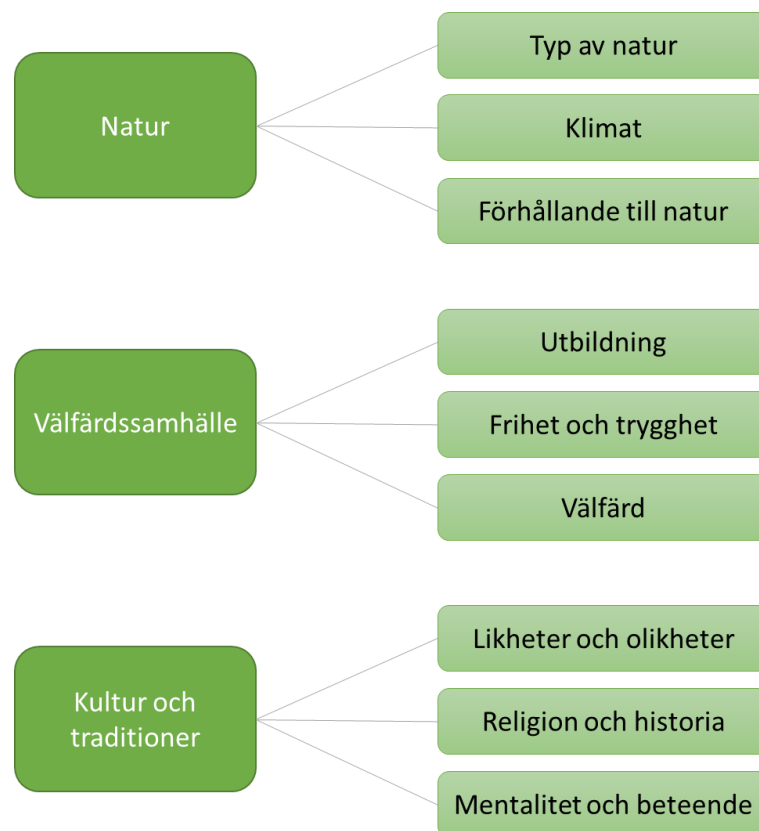
Två övriga etiska överväganden som hör ihop med deltagande fotografering och min forskning, som Kia-Keating, Santacrose och Liu (2017) beskriver, är samtycke för när man fotar andra och respekt för andras integritet. Jag tog dessa punkter i beaktande genom att informera ungdomarna i min undersökning om att de måste ha skriftligt samtycke även av personer de fotograferar och att de ska respektera människors privatliv och inte ta förödmjukande fotografier av någon. Under forskningens gång uppstod det aldrig några problem med dessa två punkter, utan ungdomarna respekterade andra personers integritet och i det enda fallet en av ungdomarna fotade en annan person hade hen också fått skriftligt samtycke av personen i fråga.

6 Forskningsresultat och tolkning av resultaten

I det här kapitlet presenterar jag studiens resultat samt analyserar och diskuterar det i relation till presenterad teori och tidigare forskning. Jag exemplifierar resultaten med hjälp av ungdomarnas fotografier, bildtexter och citat från intervjuerna. Slutligen gör jag en kort sammanfattning av studiens centrala resultat. Fotografierna och citaten är benämnda med *F* för ungdomar med finländsk bakgrund och *B* för ungdomar med en blandad etnisk bakgrund, antingen helt eller delvis annan etnisk bakgrund än finländsk.

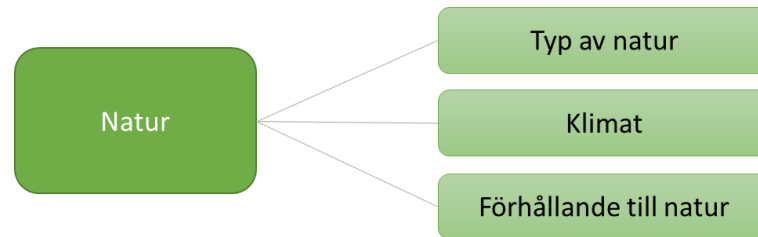
6.1 Det nordiska

Utifrån den första forskningsfrågan *Hur beskriver ungdomar i Finland Norden och det nordiska?* framträder det i analysprocessen tre teman: natur, välfärdssamhälle samt kultur och traditioner. Dessa teman bygger på de mest övergripande uppfattningarna som ungdomarna hade om Norden och det nordiska. Jag har vidare valt att dela in de tre temana i kategorier, för att mer specifikt kunna presentera resultaten. Figur 4 består av en översikt av temana och kategorierna som jag till näst kommer att presentera turvis.

Figur 4. Teman och kategorier av uppfattningar om det nordiska

6.1.1 Natur

Figur 5. Temat natur

Naturen framträdde tydligt som det största temat när ungdomarna beskrev Norden. Den vackra, speciella och viktiga naturen. Ungdomarna beskrev till en stor del naturen med hjälp av fotografier, men de diskuterade även om naturen i intervjuerna.

Unik natur är en del av det nordiska. (F25) ^{1 *}

Granskog och närhet till naturen förenar det nordiska. (F20) ²

Från citaten framgår det att naturen och det naturnära verkligen ses som en hörnsten i det nordiska samhället. Typ av natur är också någonting ungdomarna tog fasta på, speciellt skogen. Naturen framträdde också som ett viktigt tema bland ungdomarna i de övriga nordiska länderna i forskningsprojektet Nordld (Cornér et al., 2018). Naturen var för det mesta huvudmotivet i fotografierna, men genomsyrade även de andra temana genom att vara en bakgrundsfaktor, till exempel när ungdomarna beskrev den nordiska kulturen.

Typ av natur

Med hjälp av fotografierna visade ungdomarna upp specifika typer av natur de förknippar med Norden. De viktiga typerna av natur var skog, en viss typ av vegetation som de ansåg att är liknande i de nordiska länderna, landsbygd med fält, hav och insjöar. De framhävde också att den nordiska naturen och luften är ren. Dessa iakttagelserna förstärktes vidare i intervjuerna.

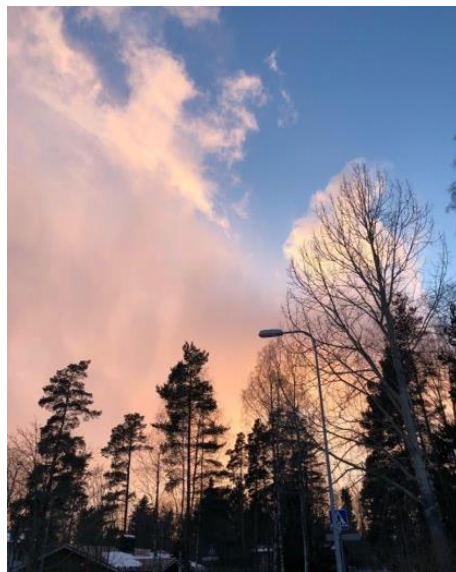
* Citat och bildtexter är fritt översatta från finska till svenska. Se Bilaga 5 för original.

Figur 6. Sommarstuga. Nordisk natur. Ren sjö och vackert landskap representerar den nordiska miljön. (B1) ³

Figur 7. Natur. (F14) ⁴

Figur 8. Norden är känt för sin rena luft. (B19) ⁵

Från Figureerna 6–8 kan vi urskilja exempel på vilken typ av natur som ungdomarna förknippade med Norden. Vacker, lummig och ren natur, skog, löv- och barrträd samt ren luft. De nordiska länderna är omringade med vatten i form av hav, sjöar och fjordar, så även vattnet är en viktig del av naturen.

Klimat

Ur många av fotografierna framträdde också det speciella klimatet. Särskilt de fyra årstiderna kopplade ungdomarna ihop med Norden. Några av dem lyfte fram speciellt kalla, snöfyllda vintrar och långa ljusa somrar.

Figur 9. Bilden är från Ruka, och är avsedd att avbilda skidåkning och berg/vinter. (F21) ⁶

Figur 10. Jag tog en bild från min stuga. Jag tycker att bilden förenar oss nordbor, för vi har fyra årstider och vår natur är nästan likadan. (F7) ⁷

Även om det finns lokala skillnader i klimatet i de nordiska länderna så är årstiderna ett gemensamt drag. I vissa fall kan det betyda regniga vintrar, men i andra fall snö, som Figur 9 visar.

Förhållande till naturen

Närheten till naturen trädde också fram ur materialet. Närhet till natur kan ha många betydelser och i den här studien är de framträdande exemplen geografisk närhet, kärlek till naturen, utomhusaktiviteter och viljan att värna om naturen.

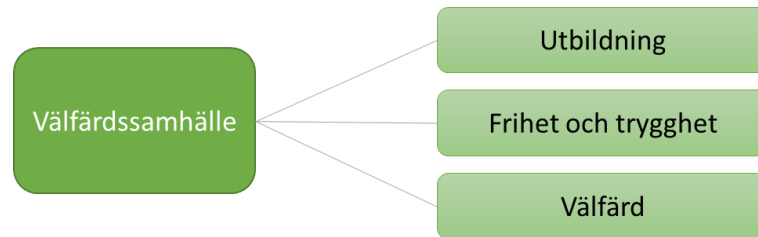
Figur 11. Bildens tema är stugliv och på bilden är också utedasset synligt, som enligt mig är ett roligt tillägg för det återspeglar den finländska kopplingen till naturen. (B1) ⁸

Figur 11 åskådliggör ett exempel på den bokstavliga närheten till naturen. Nordbor har sommarstugor och kanske till och med ett utedass och relationen till naturen är påtaglig. Några andra ungdomar framhävde också att naturen alltid är nära en, även om man bor i en stad. Utomhusaktiviteter poängterades dock inte mer ingående än att ungdomarna fotograferade aktiviteter som skidning, fotboll och utflykter. En av ungdomarna beskriver närmare viljan att värna om naturen:

När man är geografiskt sådär nära så då berör samma saker oss alla. Alla de nordiska länderna är medvetna om klimatförändringen och gör mycket för att motverka den.(F2) ⁹

En annan av ungdomarna exemplifierar betydelsen av naturen genom att visa att hen har deltagit i en protest mot att inte klimatfrågan prioriteras högre. Klimat och miljöfrågor är bland de viktigare frågorna nordbor vill samarbeta om, enligt Andreasson och Stende (2017). Dessa frågor kommer på fjärde plats i viktighetsordningen efter försvars- och säkerhetsfrågor, utbildning samt hälso- och socialfrågor. Lite längre ner på listan finns även hållbar användning av naturresurser.

6.1.2 Välfärdssamhälle

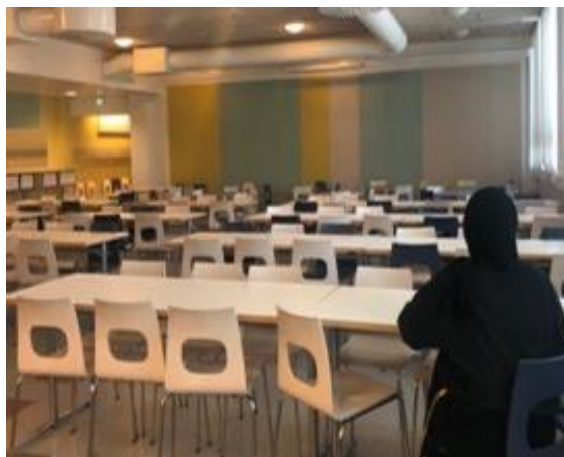

Figur 12. Temat välfärdssamhälle

Många av ungdomarna var överens om att de får en god grund inför framtiden genom att växa upp i Norden, speciellt i Finland. Med den nordiska modellen (Dølvik et al., 2014) i åtanke anser jag att man ändå kan dra paralleller mellan Finland de övriga nordiska länderna i frågor om välfärdssamhälle.

Utbildning

Utbildning och skola framträdde starkt och betydelsefullt både i fotografierna och i intervjuerna. Ungdomarna tog många fotografier på sin egen skola, men på grund av anonymitetsskäl så har jag valt att inte publicera fotografierna här. Det var många som även lyfte fram utbildning i intervjuerna, speciellt när det var tal om vad fördelarna med att bo och växa upp i Norden är.

Figur 13. De nordiska länderna är en klass för sig. (B9) ¹⁰

Eftersom fotografiet (Figur 13) är taget i en skola och beskrivs som att Norden är en klass för sig, tolkar jag det som att personen i fråga anser att utbildningen i Norden är av särklass när det handlar om kvaliteten. Uttrycket särklass kan även förenas med andra

nordiska kvaliteter, så som yttrandefrihet eller säkerhet, som framkommer senare i resultatredovisningen. Andra positiva citat om utbildningen är:

Mycket hög standard på utbildningen och gratis. (F18) ¹¹

Här lär man sig bra många språk och speciellt undervisningen i engelska är utmärkt. I övrigt är undervisningen av väldigt bra klass och allmänbildningen och allt sådant är ganska så bra jämfört med andra länder. (F11) ¹²

Utifrån intervjuerna visade det sig att ungdomarna främst relaterade till den finländska utbildningen, eftersom den är deras referensram. Det som kännetecknar utbildningen, enligt ungdomarna, var att den är av hög standard och gratis. Språkundervisningen, speciellt undervisningen i engelska ansågs vara bra. Utbildningen ger en bra allmänbildning och ungdomarna ansåg att de får en god grund inför framtiden.

Det nordiska samarbetet är viktigt och skolor och utbildning är en del av det. Samarbeten finns i form av till exempel det nordiska utbytesprogrammet Nordplus som är det nordiska ministerrådets mobilitetsprogram. Ett annat alternativ kan vara att skolor har en vänskola i ett annat nordiskt land och att de organiserar kortare utbyten mellan elever och skolor. Enligt den finskspråkiga nationella läroplanen ska eleverna få en möjlighet att komma i kontakt med människor från andra nordiska länder, som en del av undervisningen i det andra inhemska språket (Utbildningsstyrelsen, 2016). En av ungdomarna i min studie hade varit med i ett nordiskt utbyte genom att stå värd för en norsk utbyteselev i två veckor. Den norska eleven deltog i den dagliga skolverksamheten och tillbringade också fritiden tillsammans med sin värd för att bekanta sig med den finländska kulturen. Det fanns också en möjlighet för värden att själv åka till Sverige eller Norge på ett utbyte, men den möjligheten utnyttjades inte.

Några ungdomar nämnde att gratis skolmat var en bra sak. De hade dock dragit slutsatsen att eftersom den är gratis i Finland så är det likadant i hela Norden, vilket inte är fallet. Det är enbart i Finland och Sverige som skolorna erbjuder gratis lunch till eleverna. Danmark och Island erbjuder också lunch, men eleverna måste betala en liten summa själv för maten och i Norge tar eleverna med egen matsäck till skolan.

Frihet och trygghet

Ungdomarna framhävde frihet och trygghet i mindre utsträckning än utbildning, men ändå som någonting viktigt.

Det är väldigt säkert att bo i Finland, jämfört med till exempel Afghanistan. Här är ändå alla saker ganska så bra. (F21) ¹³

Det finländska passet går till ganska många platser i världen. (F20) ¹⁴

Enligt Andreasson och Stendes (2017) undersökning är värderingarna yttrandefrihet, människors lika värde och rättigheter samt demokrati de tre viktigaste nordiska värderingarna. Religionsfrihet når också högt på listan av värderingar. Jag kunde urskilja dessa värderingarna även ur min studie. Ungdomarna tyckte att de har vissa privilegier, jämfört med andra länder, så som trygghet, religionsfrihet och yttrandefrihet. Ett annat specifikt exempel på privilegier var att det finländska passet ger en stor frihet att röra sig i övriga världen. Jämställdhet tangerades också. De här temana kan vara svåra att fotografera, när de inte är objekt i sig, men några av ungdomarna hade accepterat utmaningen medan de andra beskrev temana mer i intervjuerna.

Figur 14. Religionsfrihet. (F14) ¹⁵

Figur 14 står för religionsfrihet. I Finland och Norden har vi religionsfrihet och det är viktigt för att visa att alla är jämställda och att vi accepterar varandra och olikheter.

Figur 15. De nordiska länderna står för jämställdhet. (B19) ¹⁶

Figur 15, Pride-paraden i Helsingfors, symboliserar jämlikhet. Fotografiet kan även stå för frihet och yttrandefrihet – frihet att få vara den du är och frihet att stå upp för dina åsikter. Även om det är relativt nyligen som samtliga nordiska länderna har godkänt en lag på rättighet till samkönade äktenskap så var de ändå bland de först 20 länderna utav världens 195 självständiga stater som införde lagen (Gustafson, 2017). Det visar att de nordiska länderna är villiga att jobba för jämlikhet.

Välfärd

I den här kategorin synliggörs övriga områden som kan räknas till välfärd. Alla dessa faktorer bidrar tillsammans till en god grund inför framtiden.

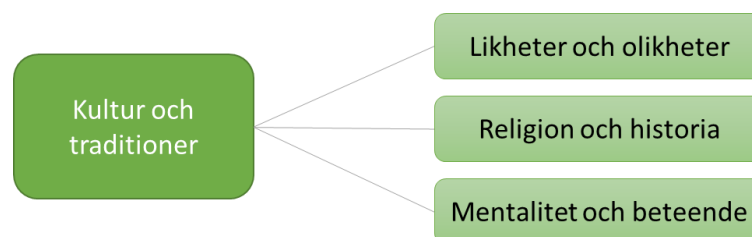
Figur 16. De nordiska länderna har en god levnadsstandard. (B19) ¹⁷

I Figur 16 förmedlade en av ungdomarna att vi i Norden har en god levnadsstandard. Ur fotografiet kan vi se att det är en stad, ett väluppbyggt, utvecklat, rent och fungerande

samhälle med bra infrastruktur. Ungdomarna var överens om att de nordiska länderna är välfärdsstater och att de har en hög levnadsstandard och bra ställt i allmänhet, jämfört med andra länder. I tillägg till gratis och högklassig utbildning har ungdomarna lyft fram hälsovård, god levnadsstandard och rent dricksvatten som faktorer som bidrar till vårt välfärdssamhälle.

Resultaten från temat välfärdssamhälle sammanfaller med det som Cornér et al. (2018) rapporterar om vad ungdomarna från de övriga nordiska länderna ansåg. De ansåg också att Norden som välfärdssamhälle var en bra plats att bo i och viktiga faktorer så som gratis utbildning, hälsovård, trygghet och jämställdhet var viktiga teman. Jag anser i tillägg att tillit, som Andreasson (2017) beskriver som det nordiska guldets, är synligt. Andreasson anser att den nordiska samhällsmodellen bygger på hög social tillit och att det är en viktig resurs för framgång, både socialt och ekonomiskt. Genom tillit känner människor att de har en större kontroll över sitt liv, vilket kan främja engagemang i samhället och öka individuell lycka och rättvisa. Ungdomarna i min studie har förtroende för Finland och Norden, känner sig trygga här och anser att Norden är en bra region att växa upp i. Här är förutsättningar bra och det hjälper att bygga en god grund inför framtiden.

6.1.3 Kultur och traditioner

Figur 17. Temat kultur och traditioner

Kultur och traditioner är ett tema som framkom ur materialet, både explicit och implicit. Traditioner handlar inte bara om vissa högtider, utan handlar också om viktiga platser och om hur nordbor förhåller sig till vissa saker. Naturen genomsyrar starkt både kultur och traditioner i Norden, genom att vara ständigt närvarande, vilket också blev synligt i fotografierna och intervjuerna. Även om alla 25 ungdomar som deltog i studien hade besökt Sverige, sju av dem hade i tillägg besökt andra nordiska länder (Norge och/eller Danmark), menade de att det var svårt att veta detaljer om de andra nordiska ländernas kulturer och traditioner. Speciellt eftersom de bara hade varit på kortare besök där.

Likheter och olikheter

Kunskapen om likheter och olikheter varierade. En viss osäkerhet var närvarande bland ungdomarna när de beskrev likheter och olikheter mellan de nordiska länderna i kulturella sammanhang. Även om alla ungdomar hade varit till andra nordiska länder och kunde dra slutsatser från egna erfarenheter så fanns det ändå en möjlighet att de ibland utgick från att det som är finländskt också är nordiskt. Några beskrev de olika ländernas matkulturer och traditioner som liknande, utan att närmare kunna exemplifiera på vilket sätt de är liknande. Ungdomarna utgick ifrån att eftersom länderna geografiskt ligger såpass nära varandra, så har de fått influenser av varandra och är därför liknande.

Naturen är redan ett skilt tema och jag har presenterat fotografier och diskuterat det tidigare i texten. Jag vill trots det lyfta upp temat igen, eftersom naturen finns med i grunden till nordisk kultur och nordiska traditioner.

Figur 18. Enligt mig visar den här bilden naturen och stuglivet som är en stor del av den nordiska kulturen. (B1) ¹⁸

Figur 19. Att vara utomhus är fantastiskt. (B9) ¹⁹

Figur 18 avbildar en typisk nordisk kulturell anknytning till naturen. Det är vanligt att äga eller hyra en stuga som man kan åka till för att komma bort från vardagen, njuta av lugnet eller åka till för att eventuellt utöva någon utomhus aktivitet som skidning eller vandring. Figur 19 framför också att friluftsliv och utomhusaktiviteter hör till den nordiska kulturen. I övrigt nämndes skidning och fotboll. Fika och kaffe framhövdes också som en viktig del av kulturen av en av ungdomarna.

När det var tal om språk så lyfte många av ungdomarna upp språket som en stor skillnad, istället för en likhet, mellan de nordiska länderna. Finskan skiljer sig avsevärt från de övriga nordiska språken och enligt Delsing och Lundin Åkesson (2005) är de finskspråkiga sämst på skandinavisk språkförståelse. En av orsakerna är att finska är ett finskugriskt språk, medan svenska, norska, danska, färöiska och isländska alla är germanska språk. En av ungdomarna poängterar dock att svenskan är någonting positivt:

När man också undervisar svenska i Finland så tycker jag att det förenar de nordiska länderna, just när man genom svenska kan förstå lite norska och sådär. (F12) ²⁰

Det svenska språket förenar de nordiska länderna och man kan med hjälp av svenskan bättre förstå andra nordiska språk och göra sig förstådd. Några andra ungdomar instämmer. Genom svenskan kan Finland få en starkare länk till övriga Norden. Enligt Andreasson och Stende (2017) är ändå inte språklig förståelse en viktig faktor i samarbetet mellan de nordiska länderna. Enbart 8 % totalt sett av nordbor ansåg att språket var av stor betydelse. Gemensamma värderingar och likartade samhällssystem värdesattes mera. I Finland anser totalt enbart 6% att språklig förståelse är viktigt. Här kan dock urskiljas en stor skillnad mellan svensktalande (23%) och finsktalande (5%).

Religion och historia

På grund av bland annat den geografiska närheten till varandra har de nordiska länderna också en gemensam historia. En av ungdomarna poängterade att vi har liknande historia och har varit en del av Sverige. I övrigt var historia ingenting som ungdomarna diskuterade. Religionen togs upp i några sammanhang och några av ungdomarna fotograferade Helsingfors domkyrka och ansåg att kristendomen är en del av Norden (Figur 20). Kristendomen har historiskt sett varit en symbol för Norden och även om majoriteten av unga vuxna i Norden idag är ateister så är kristendomen ännu den största religionen (Bullivant, 2018).

Figur 20. Kristendomen hör ihop med Norden. (B19) ²¹

Kristendomen ansågs vara en del av Norden. En annan av ungdomarna poängterade att religionsfriheten är ett viktigt nordiskt drag, speciellt då samhället blir mer mångkulturellt och olika religioner blandas.

Mentalitet och beteende

Mentalitet och olika beteenden kan också ses som en del av kulturen (Banks, 2016). Hurdana är vi människor och hurdana uppfattas vi att vara? Är det något beteende som anses vara typiskt nordiskt? Ungdomarna reflekterade över mentalitet och hur finländarna beter sig i sociala situationer och om de skiljer sig från andra människor.

Kanske är finländarna lite mer sådär inåtvända, de är inte alla så sociala nödvändigtvis. Utan vi är mer tysta än de andra. (F7) ²²

Ungdomarna reflekterade mest över den finländska mentaliteten. De anser att finländare är mera för sig själva och inte så sociala nödvändigtvis. En av ungdomarna tyckte att finländarna är mer inåtvända och osociala än andra människor. En annan konstaterade att individers beteende är liknande i hela Norden, utan att hen specificerade närmare på vilket sätt.

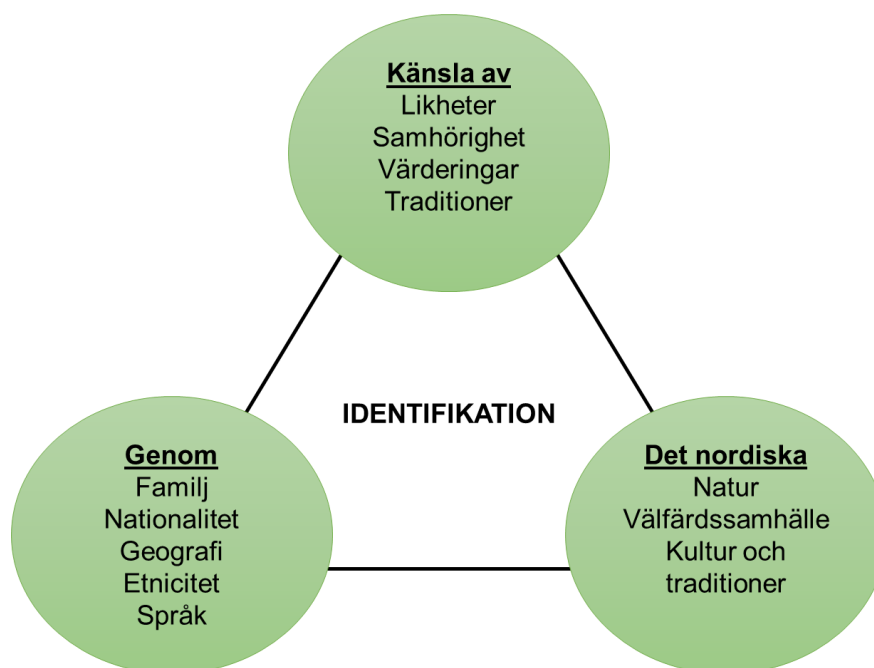
Figur 21. Med bilden försöker jag visa hur spända till exempel finländare är i sällskap av okända personer. Det kan vara orsaken till varför man sitter ensamma eller hellre står i bussen än sätter sig bredvid en okänd. (F16) ²³

I Figur 21 fångade en av ungdomarna finländsk mentalitet på bild. Hen ansåg att finländare är blyga och helst vill vara för sig själva. Den föreställningen förstärks vidare av andra ungdomar i intervjuerna. I materialet till huvudprojektet Nordld framkommer också funderingar om mentalitet och beteende och bland till exempel de finländska och danska ungdomarna kommer det upp ord som reserverade, lugna, för sig själv och osociala när de beskriver de nordiska folket. Vissa finländare anser att man är mycket positivare och öppnare i Sverige, Norge och Danmark. Tillika reflekterar de även över stereotyper, speciellt om att finländare alltid anses vara osociala. Samma scenario som porträtteras i Figur 21 har även påträffats av ungdomarna i Sverige och Danmark; att sitta ensam och vara osocial på en buss eller ett tåg verkar inte vara något enbart finländskt.

6.2 Identifikation med Norden

Med hjälp av den andra forskningsfrågan *På vilket sätt identifierar sig ungdomar i Finland med Norden?* har jag undersökt ungdomarnas identifikation med Norden. Av de 22 ungdomarna som jag intervjuade svarade 18 att de känner sig nordiska och som en del av den nordiska gemenskapen. Identifikation med någon eller något kan ske på många plan – genom relationer, kategorier, gemensamma värderingar och intressen (Bilgrami, 2015; Brubaker & Cooper, 2000), vilket också bekräftades i min studie. Identifikation är alltså inte en rak och entydig process, utan kan påverkas av flera olika faktorer. Jag har med

hjälp av Figur 22 beskrivit sammankopplingen av faktorerna som hör ihop med identifikationen med Norden. Alla tre grupper är sammanlänkade. En individ kan identifiera sig med det nordiska genom att ha en känsla av till exempel likheter och samhörighet. Hen kan identifiera sig genom till exempel familj eller nationalitet, vilket hjälper till att skapa samhörighetskänslan och identifikationen med någon eller någonting. Jag går närmare in på de olika grupperna till näst.

Figur 22. Översikt över identifikation med Norden och det nordiska

6.2.1 Likheter och samhörighet

Även om likheterna mellan Finland och övriga Norden har varit svåra att definiera mer detaljerat så anser ungdomarna att de är närvarande och påverkar identifikationen. En av ungdomarna konstaterar:

De nordiska länderna har ganska mycket saker som är gemensamma och de betonar alltid känslan [av samhörighet]. (F21) ²⁴

Ungdomarna identifierade sig med Norden genom att känna samhörighet, hitta likheter och ha gemensamma värderingar och traditioner inom de tre temana natur, välfärdssamhälle samt kultur och traditioner. De ansåg att en gemensam kultur, vissa specifika beteenden, högtider eller traditioner är viktiga för att man ska känna gemenskap med varandra.

Figur 23. För nordbor är närheten till naturen viktig. Nordisk natur är vacker och unik. (F22) ²⁵

Naturen är, som tidigare nämnt, en viktig del av Norden, vilket upprepas i Figur 23. Ungdomarna ansåg att naturen och naturens betydelse är väldigt viktig och den får dem att identifiera sig med andra nordbor och Norden. En känsla av skyldighet att värna om naturen kan resultera i gemensamma gröna värderingar och att man genom dem identifierar sig med Norden. Bilgrami (2015) beskriver den känslan som den emotionella sidan av subjektiv identifikation. Den inverkar på samhörigheten och hur mycket man satsar på eller förväntar sig av den grupp man identifierar sig med. Det handlar om att man känslomässigt värdesätter vissa faktorer som i sin tur förstärker identifikationen och känslan av samhörighet.

Figur 24. De nordiska länderna står för jämställdhet. (B19) ²⁶

De betydande gemensamma nordiska värderingarna som framkom ur materialet var: jämställdhet, yttrandefrihet och religionsfrihet. Enligt Andreasson och Stende (2017) är det just de gemensamma värderingarna, tillsammans med likartade samhällssystem, som utgör grunden för det nordiska samarbetet.

6.2.2 Relationer och kategorier

Sätt att identifiera sig med någon eller något som framkom ur studien var i enhetlighet med begreppen relationer och kategorier som Brubaker och Cooper (2000) har beskrivit i sin artikel. Ungdomarna identifierade sig med de nordiska temana genom relationer som familj eller vänner eller genom större kategorier så som nationalitet, geografi, etnicitet och språk.

Familjen

Det framkom i intervjuerna att familjen är en viktig del i identifikationsprocessen, eftersom kultur och traditioner förmedlas via familjen. Genom familjen kände ungdomarna gemenskap och kunde genom det identifiera sig med Norden. En av ungdomarna konstaterar:

Jag tror nog att jag är en del av det nordiska samhället. Och kanske på det sättet att i vår familj är vi väldigt stolta över våra nordiska rötter och så, och dessutom betar vi oss på ganska samma sätt som övriga nordbor. (F11) ²⁷

De flesta hade släkt enbart i Finland, men några hade släkt även i de övriga nordiska länder och det kan förstärka känslan av nordisk gemenskap. Det var också några av ungdomarna som hade vänner i andra nordiska länder och det kan ytterligare hjälpa till att stärka gemenskapen.

Nationalitet och geografi

Ungdomarna kände att de delade värderingar, gemenskap och samhörighet med kategorierna nationalitet och geografi. Ett exempel för kategorin nationalitet är att vissa av ungdomarna identifierade sig med Norden på grund av att de har en finländsk nationalitet:

Eftersom jag är finländsk känner jag också att jag är nordisk. (F22) ²⁸

De nordiska ländernas geografiska närhet till varandra stärkte ytterligare gemenskapen, samhörigheten, känslan av likheter och känslan av ett gemensamt ansvar för exempelvis naturen. Några av ungdomarna nämnde specifikt den geografiska närheten och att den påverkade förhållandet till Norden, kulturen och traditionerna.

Figur 25. Vattnet förenar oss. (B10) ²⁹

Figur 25 porträtterar en konkret samhörighet. Alla nordiska länder gränsar till hav och vi omringas mer eller mindre av vatten. Den geografiska närheten för identifikation har också visat sig vara viktig i andra forskningar, till exempel i forskningen utförd av Lestinen et al. (2017). Där ansåg ungdomarna att det var enklare att identifiera sig med Nordeuropa än med resten av Europa på grund av den geografiska närheten, även om språken och kulturerna är olika. En av ungdomarna i min studie poängterade i tillägg att eftersom vi är så nära varandra så har vi gemensamma skyldigheter också, så som att ta hand om naturen och vara medvetna om klimatförändringar.

Etnicitet

På grund av sin etniska bakgrund var det några av ungdomarna som kände att de inte var nordiska. Grupptillhörigheten kan variera från situation till situation och individer identifierar sig i relation till andra i olika sociala kategorier och kan antingen inkludera eller exkludera sig från det sociala sammanhanget (Tajfel & Turner, 2004). I min studie var etnicitet alltså ett sätt för vissa ungdomar att exkludera sig från det nordiska sammanhanget. En av ungdomarna reflekterade över sin samhörighet med Norden och om hen kände sig nordisk:

Jag vet inte. Förmodligen inte. När vi hemma har afrikansk kultur och så. (B23) ³⁰

I citatet framkommer det att en annan etnicitet är starkare än den finländska, vilket har resulterat i att hen inte känner sig nordisk. Bland de andra ungdomarna varierade det

mellan att ha en stark etnisk, nationell eller nordisk identitet. Även om ungdomarna kände sig nordiska så kunde den nationella eller etniska identiteten lysa starkare igenom, speciellt om de inte kunde relatera till de övriga nordiska länderna. Turner (2000) påpekar att individer inte behöver ha en konkret social sammanhållning för att kunna identifiera sig till en social grupp, utan känslan av samhörighet är det viktigaste. En av ungdomarna har en blandad etnisk bakgrund, men anser sig ändå vara nordisk:

Jag är halv finsk så därifrån kommer det nordiska, och sen så, att fast jag har den afrikanska kulturen närvarande, så kommer ändå kanske det nordiska fram mer hemma och i livet. (B24) ³¹

Även om en annan kultur är närvarande så framhävs ändå det nordiska hemma och i livet överlag, exempelvis i skolan. Det bildar ett nordiskt sammanhang och skapar ramar för samhörighet. En annan av ungdomarna är lite osäker på vad det nordiska är och känner då att det är lättare att identifiera sig mer som finländsk:

Jag känner mig mera som en finländare att om man ser på islänningar så ser jag inte först alls några likheter. Men å andra sidan använder man till exempel i Finland mycket influenser från Sverige så då påverkas man ändå av varandra, men kanske jag ändå är mer finländsk. (F2) ³²

Ungdomarna hade olika bakgrunder och de funderade en del över sin nordiska identitet i jämförelse med den nationella eller etniska identiteten. Eftersom en persons identitet är föränderlig och beror på vem personen är eller vill vara, situationer och sällskap så kan olika sociala identiteter dominera personen i olika sammanhang (Anthias, 2011; Liebkind & Henning-Lindblom, 2015). Ibland kan ungdomarna identifiera sig starkare med den nationella eller etniska identiteten och ibland med den nordiska identiteten.

Språk

Språket lyftes fram som en identifikationsfaktor av några ungdomar – för vissa som ett exempel på vad de identifierar sig med och för andra som ett exempel på vad de inte identifierar sig med. Alla ungdomarna hade finska eller ett annat språk (förutom svenska) som modersmål och de uppgav därför språket som en stor skillnad, istället för likhet, som exemplifieras i citatet nedanför.

Det som skiljer sig är att finska språket inte är ett germanskt språk, till skillnad från svenska och de andra. (B5) ³³

Några av ungdomarna lyfte trots allt fram språket som en likhet och menade att speciellt svenskan är ett av språken som binder ihop de nordiska länderna och gemenskapen stärks när man genom svenskan kan förstå lite norska och danska. Som tidigare nämnts

så påverkar inte språklig förståelse i en större utsträckning det nordiska samarbetet enligt Andreasson och Stende (2017). Språklig förståelse kan ändå skapa en gemenskap och förståelse för varandra. Genom svenskan kan man förstå andra nordiska språk och det stärker samhörigheten.

6.3 Den etniska bakgrundens inverkan på identifikation med Norden

Genom den tredje forskningsfrågan *På vilket sätt inverkar en annan etnisk bakgrund än finländsk på hur ungdomarna identifierar sig med Norden?* vill jag se närmare på om ungdomar i Finland, med en helt eller delvis annan etnisk bakgrund än finländsk, identifierar sig med Norden. Skiljer identifikationen med Norden mellan dem och ungdomar med enbart finländsk bakgrund? Jag har från mitt material utgått ifrån att 12 av ungdomarna har en annan etnisk bakgrund än finländsk, bestämt utifrån födelseland, språk eller annan faktor kopplad till etnisk bakgrund. Av ungdomarna är nio födda och uppvuxna i Finland och tre födda i ett annat land, men flyttade till Finland i en ålder mellan 3 och 9 år. (Se Tabell 1, s. 28 för en mer detaljerad översikt av ursprung).

6.3.1 Nordisk eller inte nordisk

När ungdomarna med en annan etnisk bakgrund än finländsk beskrev Norden och det nordiska var svaren för det mesta i enhetlighet med hur de finländska ungdomarna hade beskrivit det nordiska. Små nyanser förekom och några större skillnader som jag presenterar i nästa stycke. Fotografierna avbildade i övrigt samma teman och liknande ämnen diskuterades i intervjuerna, det vill säga temana natur, välfärdssamhälle samt kultur och traditioner. Naturen framkom även här som det största temat.

Eftersom identifikation är föränderlig och kontextbunden process (Anthias, 2011) så kan individer identifiera sig olika i olika situationer. Ungdomarna reflekterade över om de kände sig nordiska och i så fall varför:

Om man tänker så har jag ju nog bott i Finland ganska länge så jag vet nog till exempel, jag är nog van i alla fall med snö och sådant. Nog är jag säkert nordisk då. (B1) ³⁴

Jag upplever nog att jag är nordisk, men kanske det [skillnaden är] att finländare ofta far till stugan eller firar jul och många andra högtider, så jag kanske inte firar lika mycket som dem. (B17) ³⁵

Ungdomarna framhävde att eftersom de är födda i Finland eller har bott här länge så har det nordiska automatiskt blivit en del av dem. De ungdomarna som är födda i ett annat

land flyttade till Finland mellan en ålder av 3 och 9 år, så det är ändå uppvuxna i Finland, vana vid årstiderna, högtiderna och traditionerna. Det behöver dock inte betyda att de till exempel firar vissa högtider som är vanliga i Finland eller Norden, som en av ungdomarna poängterade.

Det var enbart tre av ungdomarna med annan etnisk bakgrund än finländsk som sa att de inte identifierade sig med Norden och att de inte kände sig nordiska. En av de ungdomarna konstaterade:

Jag har aldrig kommit att tänka på om jag känner mig nordisk, för jag flyttade ändå hit först 2009. (B4) ³⁶

Hen kände att eftersom hen flyttade hit relativt nyligen så identifierar hen sig inte så starkt med Norden. Hen hade inte ens tidigare reflekterat över om hen är nordisk eller inte. Av de andra två som inte kände sig nordiska uppgav den ena att hen inte visste varför och den andra menade att den andra etniska bakgrunden kommer igenom starkare och därför kände hen sig inte nordisk.

6.3.2 Synliga skillnader

När jag analyserade materialet inför forskningsfråga tre hade jag i åtanke att det möjligtvis kan finnas skillnader mellan hur ungdomar med annan etnisk bakgrund och finländska ungdomar uppfattar det nordiska. Jag vill lyfta fram två märkbara skillnader som framkom ur temat välfärdssamhälle och reflektioner över olikheter.

För det första framhävde ungdomarna med en annan etnisk bakgrund än finländsk mer explicit välfärd och välfärdssamhälle. De pratade om välfärdssamhälle i intervjuerna och avbildade det i några av fotografierna. De poängterade dessutom att vi i Norden har en bra levnadsstandard, hälsovård och ren natur samt rent dricksvatten. Utbildning var dock en kategori som tangerades ungefär i samma utsträckning av både ungdomar med annan etnisk bakgrund och finländska ungdomar. Reflektioner över att vi i Finland har rent vatten, både i form av sjöar, men också dricksvatten var reflektioner som enbart gjordes av ungdomar med en annan etnisk bakgrund. Figur 26 kan tolkas som både rent dricksvatten, men också rent överlag, i naturen, i städer och så vidare.

Figur 26. Rent. (B9) ³⁷

För det andra framhävde ungdomarna med en annan etnisk bakgrund än finländsk yttrandefrihet och religionsfrihet i större utsträckning än de finländska ungdomarna.

Figur 27. De nordiska länderna står för yttrandefrihet och möjligheten att lägga fram medborgarinitiativ. (B19) ³⁸

Figur 27 tydliggör att ett viktigt kännetecken för Norden är yttrandefrihet och möjlighet att påverka på ett demokratiskt vis. Här framgick också en länk till betydelsen av naturen – ungdomarna är redo att sträva efter förändring i klimat och miljöfrågor.

I övrigt reflekterade vissa av ungdomarna över hur annorlunda det egentligen är här i Norden jämfört med länderna de kommer ifrån, främst angående klimat och natur. En av ungdomarna reflekterade över hur det nordiska klimatet påverkade fotbollen, eftersom

klimatet och naturen är såpass annorlunda i Norden jämfört med vissa andra länder. Hen har spelat på turneringar även i övriga nordiska länder och tyckte att det är liknande där. Skillnader hen nämnde var att det var oftare skog här i närheten av fotbollsplanen och att konstgräs eller innehall var vanligt på grund av det kalla klimatet. En annan framhäver hur ren naturen är:

Den finska naturen är en av anledningarna varför vi faktiskt flyttade till Finland. Här finns det mycket renare natur jämfört med till exempel Asien eller något liknande. (B17) ³⁹

Ovanstående citat visar att den rena naturen uppskattas och till och med kan vara en av orsakerna varför det är så bra att bo i Finland och Norden.

6.3.3 En överordnad identitet

Jag har utifrån mitt material granskat om ungdomarna med en annan etnisk bakgrund lättare identifierar sig med Norden än med Finland om vi ser Norden som en överordnad region, i likhet med Europa (Wenzel et al., 2007). Tidigare studier menar att ungdomar med olika etnisk bakgrund lättare hittar en gemensam grund i att vara européer och identifierar sig starkare med Europa som en överordnad region än ett specifikt land (Agirdag et al., 2016). Det var dock ingenting som framgick explicit ur min studie. Två av ungdomarna reflekterade över tillhörigheten till något större än Norden. En av ungdomarna uttrycker sig så här:

Norden är sitt eget, men ändå en del av världen. (B10) ⁴⁰

Med uttrycket "Norden är sitt eget" kan hen ha syftat på att Norden är ett område för sig, geografiskt avskilt från Europa och resten av världen. Uttrycket kan också ge en antydning om att Norden är ett unikt område med gemensamma värderingar, en specifik mentalitet och specifika samhällsmodeller. En annan av ungdomarna porträtterade tillhörigheten med något större än Norden med hjälp av Figur 28:

Figur 28. Europeiska unionen. (B9) ⁴¹

De här två exemplen tolkar jag främst som konstateranden att Norden också är en del av Europa. Ungdomarna påvisar inte att de identifierar sig lättare med Europa än med Norden. Det resultatet är i likhet med studien gjord av Lestinen et al. (2017) som undersöker hur finländska ungdomar identifierar sig med Europa. Även i den undersökningen hade ungdomarna en blandad etnisk bakgrund och det visade sig att ungdomarna hade en svagare identifikation med Europa än med Finland. De ansåg att det är svårare att identifiera sig med den större helheten, eftersom det finns så många olikheter inom den. Agirdag et al. (2016) påstår dock motsatsen – att ungdomar med blandad etnisk bakgrund lättare hittar en gemensam grund i att vara européer och identifierar sig starkare med Europa än ett specifikt land. Resultaten av den studien visar ändå att nationell och europeisk identitet inte utesluter varandra, utan de kan vara positivt relaterade, vilket också har bekräftats av Landberg et al. (2017). Även om ungdomarna i min studie inte identifierar sig med Norden kan de ändå uppskatta de nordiska värderingarna och tycka att det nordiska samarbetet är bra.

6.3.4 Kulturens påverkan på identifikation

Ökad globalisering och invandring gör att olika kulturer blandas och att människor lever mer och mer i mångkulturella miljöer i fråga om kulturer, etniciteter och religioner. Hur påverkar det ungdomarnas identifikation?

Moore och Barker (2012) har i sin undersökning dragit slutsatsen att de flesta som har växt upp i flera olika kulturer oftast inte känner sig förvirrade, utan de ser mest fördelar med sin multikulturella bakgrund. En av ungdomarna i min studie reflekterade dock över att identifikationsprocessen kan vara konfliktfylld om man hör till flera kulturer. Hen har

med hjälp av ett fotografi med tillhörande bildtext uttryckt det. Fotografiet, som jag valde att inte publicera för att behålla anonymiteten, var en bild på hen tillsammans med en vän och bildtexten lyder så här:

Konstigt att höra till två världar. Mellan två världar. (B10) ⁴²

Hen anser att det är konstigt att höra till två olika världar och att det ibland till och med känns som att man inte hör hemma någonstans, utan att man har fastnat mellan två olika världar och kulturer eller nationaliteter. Ibland kan det vara svårt att veta vad man identifierar sig med och identifikationen kan även ändra från situation till situation (Anthias, 2011). Lestinen et al. (2017) menar också att ungdomar med en blandad etnisk bakgrund kan behöva gå igenom svåra identitetsförhandlingar när de har olika kulturer och etniciteter som blandas ihop. Det kan också vara samhällets, föräldrars eller vänners förväntningar som försvårar identifikationsprocessen. Ett exempel från den undersökningen var att en av ungdomarnas föräldrar alltid påminde henne om att hon inte är finländsk, så även om hen försökte smälta in i den finländska kulturen uppstod det konflikter i identifikationsprocessen.

När kulturer blandas och nya kulturer uppstår finns det då egentligen något traditionellt finländskt eller traditionellt nordiskt kvar? En av ungdomarna reflekterar över det traditionellt finländska:

Kanske finns det några små olikheter i kulturerna [de nordiska], men jag tycker att Finland inte längre är så traditionellt. (B1) ⁴³

På grund av invandring och globalisering har Finland fått influenser från andra kulturer. I en tidigare undersökning av Lestinen et al. (2017) var en av de finländska ungdomarna också av den åsikten att den finländska kulturen blir mer och mer blandad och att det traditionella finländska kanske inte är så traditionellt mera. En annan av ungdomarna i min studie reflekterade över varför man egentligen försöker skilja på grupper, även om vi alla egentligen är lika. Dessa blandningar kan dock leda till nya – hybrida – identiteter (Ward et al., 2018).

6.4 Sammanfattning av resultaten

Syftet med denna studie var att undersöka finländska ungdomars uppfattningar om Norden och hur de identifierar sig med Norden. Jag var dessutom intresserad av hur etnisk bakgrund inverkar på identifikationen med Norden. Den första forskningsfrågan behandlade vad ungdomarna anser att är nordiskt och hur de uppfattar Norden. Från materialet framträdde det tydligt tre teman: natur, välfärdssamhälle samt kultur och traditioner. De tre temana delade jag ytterligare in i tre kategorier (Figur 29).

Figur 29. Sammanfattning av teman och kategorier av det nordiska

I relation till hur ungdomarna identifierade sig med Norden framkom det att de identifierade sig med Norden genom känslor av samhörighet, likheter, gemensamma traditioner, likheter och värderingar i anslutning till temana och kategorierna över det nordiska. De identifierar sig med något eller någon genom relationer så som familj eller genom större kategorier så som nationalitet, geografi, etnicitet och språk (Figur 22, s. 51). Exempelvis kan en individ genom sin familj känna samhörighet till Norden och kulturen för att de firar vissa högtider som är vanliga i Norden.

Genom den sista forskningsfrågan ville jag undersöka på vilket sätt en helt eller delvis annan etnisk bakgrund än finländsk inverkar på hur ungdomarna identifierar sig med Norden. Resultaten visar att ungdomarna med en blandad etnisk bakgrund för det mesta identifierar sig med Norden i likhet med hur de finländska ungdomarna gör. Små nyanser förekom i vad ungdomarna uppfattar som nordiskt. De mest märkbara skillnaderna var att välfärdssamhället framhövdes mer explicit. De uttryckte att vi i Norden har välfärdssamhällen, en bra levnadsstandard, hälsovård och ren natur samt rent dricksvatten. I tillägg framhövdes yttrandefrihet och religionsfrihet i större utsträckning än av de finländska ungdomarna. Nio av tolv ungdomar identifierade sig med Norden, även om det framkom att en blandning av kulturer ibland gör en förvirrad i identifikationsprocessen.

6.5 Reflektioner över det osynliga i resultaten

I tillägg till de framträdande temana natur, välfärdssamhälle samt kultur och traditioner vill jag även reflektera över de osynliga eller uteblivna resultaten. Pink (2013) framhäver att det kan finnas kunskap i fotografier som inte blev tagna eller att fotografier kan leda oss till den egentliga kunskapen.

Det finns även olika orsaker som kan inverka på resultaten, hurdana de blev eller vad som uteblev. För det första kan jag som forskare ha inverkat genom hur jag presenterade studien och gav instruktioner för materialinsamlingen. Presentationen av studien, ämnet och metoden deltagande fotografering kan ha påverkat vad ungdomarna uppfattade att de skulle fotografera. Exempelfotografierna jag visade var från en annan studie, för att inte påverka ungdomarnas tankar om nordiskt, utan låta dem ha ett öppet sinne. För det andra kan läraren i klassen ha påverkat genom att ge vissa instruktioner eller bara genom sin position som lärare. Faktum att fotograferandet var en del av undervisningen kan ha påverkat ungdomarnas val av objekt. De fotograferade till exempel inte ungdomskulturen med fester och alkohol. Även fast det inte var synligt behöver det inte vara en obefintlig del av ungdomarnas liv. I huvudsak är fotografierna relaterade till natur och även om ungdomarna är stadsbor så framkom stadsmiljöer i en mindre utsträckning än naturen. Dessutom kom ungdomarna från olika kulturella bakgrunder, men ändå är det ingenting som avspeglades i studien i en större utsträckning. Norden är mångkulturellt, men det är ingenting som ungdomarna framhävde. Anser de att Norden inte är mångkulturell eller ansåg de att det ämnet inte hörde till denna studie?

För det tredje, som Holm (2014) påpekar, kan tiden på året när fotograferingen tar plats påverka. Fotografierna kan vara mer dystra vintertid eller så kan vissa viktiga traditioner eller aktiviteter utebli på grund av årstid. Materialinsamlingen till min studie skedde i april och det kan ha varit en av orsakerna att vissa traditioner eller högtider inte kom fram genom fotografierna. Ungdomarna hade dock en chans att komplettera sina fotografier genom att i intervjuerna beskriva saker de inte kunde fotografera. Detta var ingenting som skedde i stor utsträckning i min studie. Ungdomarna var ganska försiktiga med att gå djupare in på traditioner. En av orsakerna kan ha varit en känsla av att kunskapen om de andra nordiska ländernas traditioner inte är så stor. Det kan i sin tur ha bildat en känsla av osäkerhet och försiktighet att uttala sig om traditioner.

7 Tillförlitlighet

Kvaliteten på en forskning styrs, enligt Patton (2015), utifrån kriterier som kan variera beroende på vilken typ av forskning man gör, för vilken publik och vilken forskningsansats man utgår ifrån. Jag använde mig av ett fenomenografiskt perspektiv i min forskning och det styrde syfte, forskningsfrågor och metoder. Jag har genom hela forskningsprocessen kritiskt granskat mina val och kontrollerat att de passar in i enlighet med mitt syfte, metod och forskningsansats. Detta har hjälpt mig att skapa en röd tråd genom hela studien. Hirsjärvi et al. (2009) framhäver att tillförlitligheten och trovärdigheten höjs när forskaren noggrant beskriver de olika stegen i sin forskning, vilket jag har gjort i min studie. Jag har noggrant beskrivit själva forskningsprocessen, inklusive materialinsamlings- och analysprocessen, fört att vara så transparent som möjligt, både så att läsaren ska få en bättre uppfattning av min forskning och för att forskningen ska kunna upprepas av en annan forskare.

Enligt Cronbach (1975, i Thornberg & Fejes, 2016) är sociala fenomen alltför kontextbundna och föränderliga för att enkelt kunna generaliseras. Skiljt för sig är mina resultat möjligtvis för ytliga för att enkelt kunna generaliseras, eftersom intervjuerna var korta och saknade djupare diskussioner. Efter att ha jämfört mina resultat med de övriga resultaten från NordId-projektet anser jag dock att de är överförbara till andra liknande kontext (Fejes & Thornberg, 2016). Resultaten kan dessutom användas som underlag för fortsatt forskning.

Enligt Kvale och Brinkmann (2014) bör forskaren fundera på sin egen roll i forskningsprocessen. I kvalitativ forskning kan inte forskaren vara helt opartisk, eftersom det är genom forskaren som ny kunskap erhålls när forskaren analyserar data. Det är viktigt att ta i beaktande hur ens roll som forskare och ens kunskap påverkar val och handlingar. Jag var under forskningsprocessen uppmärksam på min egen uppfattning om hur jag identifierar mig med Norden och hur det möjligen kan påverka hur jag såg på vissa fotografier och analyserade intervjuerna. Jag har strävat till att inte bidra till stereotypisering av ungdomar med annan etnisk bakgrund eller att ha vissa förutfattade meningar om Norden. Jag anser att det var till min fördel i analysprocessen att jag själv är nordisk, eftersom jag känner till Norden och det nordiska och vet hur till exempel samhällssystemen fungerar.

Hirsjärvi och Hurme (2008) betonar vikten av att ha ett bra intervjuprotokoll med färdiga frågor till de olika temana man vill behandla. När det finns ett intervjuprotokoll är det

också lättare för en annan forskare att upprepa forskningen. Intervjuprotokollet jag använde mig av var utarbetat av Nordld-projektgruppen och jag modifierade det enbart en aning för att anpassa det till min studie. Jag gick noggrant igenom frågorna tillsammans med min handledare innan intervjutillfällena för att försäkra mig om att de var formulerade på ett bra sätt och för att förbereda mig så bra som möjligt. För att ytterligare höja kvaliteten på intervjuerna läste jag om kvalitativa intervjuer i teorin före jag utförde intervjuerna i praktiken. En punkt som Kvale och Brinkmann (2014) uppmärksammar är att man som forskare ska undvika ledande frågor för att öka tillförlitligheten, vilket jag var medveten om under intervjuprocessen.

För att öka kvaliteten på analysen var jag uppmärksam på hur mina egna tankar och uppfattningar kunde färga analysen. Jag tog i beaktande fallgroparna som kunde påverka analysen som Cohen, Manion och Morrison (2007, i Thornberg & Fejes, 2016) tar upp. Jag har exempelvis inte bara fokuserat på exempel som bekräftar mina antaganden, utan hållit ett öppet sinne och sett all data som likbördig, observerat och beaktat data som är ovanlig eller som inte alls finns. I intervjuerna fick ungdomarna en chans att ta upp ämnen eller potentiella objekt som de inte hade chans att fotografera. På det viset kunde jag även ta hänsyn till fotografier som inte blev tagna.

8 Diskussion

Syftet med avhandlingen var att beskriva och tolka finländska ungdomars uppfattningar om Norden och att ta reda på hur de identifierar sig med Norden. Avhandlingens resultat ger en inblick i vad ungdomarna anser att är typisk nordiskt och hur de identifierar sig med det nordiska.

Genom den första forskningsfrågan fick jag svar på vad ungdomarna anser att är nordiskt och en del av Norden. Temana natur, välfärdssamhälle och kultur och traditioner är i linje med vad tidigare forskning visar att är nordiskt eller viktigt för Norden (Andreasson & Stende, 2017; Cornér et al., 2018). Det mest fotograferade temat var naturen, vilket inte var helt oväntat. Norden består till en stor del av natur, den är väldigt nära och påtagligt samt lättfotograferad. Naturen avbildades inte bara konkret, utan framkom också som en bakgrundsfaktor till de olika kategorierna eller kopplat till värderingar.

Det var förvånansvärt att hälsovård och social trygghet inte togs upp i större utsträckning, eftersom de är väldigt viktiga delarna i vårt välfärdssamhälle. Jag tror dock att en av orsakerna till det kan vara att informanterna är unga och inte har behövt tänka i större utsträckning på ekonomiska stöd i olika former eller kostnader av hälsovård. Ungdomarna var ändå överens om att de nordiska länderna är välfärdsstater och att de har en hög levnadsstandard och bra ställt i allmänhet och att de får en god grund i livet genom att bo och växa upp här. Orsaken kan också vara att de flesta av ungdomarna tar det förgivet, eftersom de är uppvuxna i ett välfärdssamhälle och att de inte ser det som något typiskt nordiskt.

När ungdomarna diskuterade språk lyfte de intressant nog upp språket som en stor skillnad mellan de nordiska länderna, istället för en likhet. Anledningen till det handlar antagligen om att ungdomarnas modersmål är finska, eller något annat språk som inte är nordiskt. Tidigare forskning visar att de finskspråkiga är sämst på skandinavisk språkförståelse (Delsing & Lundin Åkesson, 2005). De finskspråkiga anser att språklig förståelse inte är så viktigt för ett nordiskt samarbete (Andreasson och Stende (2017), vilket i sig även kan tolkas som en positiv sak, eftersom det kan betyda att finländare vill samarbeta även om de inte har ett gemensamt språk. I min studie var det några av ungdomarna som ansåg att det svenska språket förenar de nordiska länderna och att Finland genom det får en starkare länk till övriga Norden. Enligt Delsing och Lundin Åkesson (2005) har

ändå språkförståelsen i Norden överlag försämrats och känslan av den språkliga gemenskapens betydelse för samhörighet har minskat. Orsakerna till detta kan bero på till exempel en ökad utomnordisk invandring, globaliseringen, ändrade medievanor och utvecklade teknik.

Det var intressant att notera att ungdomarna inte framhävde några negativa aspekter i samband med sina uppfattningar om Norden. De framhävde till exempel inte ungdomskulturen med alkohol eller rasism. I tidigare resultat, från forskningsprojektet NordId (Cornér et al., 2018), framkom alkohol och festande i en större utsträckning. Faktorer som kan ha påverkat att ungdomarna i min studie inte framhävde ungdomskulturen kan vara förknippade till vad de trodde att jag som forskare förväntade mig av dem eller faktum att de tänkte att de bilderna inte skulle ha varit socialt acceptabla eller okej enligt skolan, eftersom studien ägde rum delvis under lektionstid. Rasism kan i sin tur vara ett känsligt ämne att ta upp. Tidigare forskning (Lestinen et al., 2017) visar att ungdomar i Finland med en annan etnisk bakgrund upplever rasism. Stereotypisering av deras utseende orsakar utsatthet för rasism, även om de är födda och uppvuxna i Finland och anser sig vara finländare, vilket kan leda till konflikter i identifikationsprocessen. Souto (2017) menar att utmaningen med rasism är att den ofta ses som ett individuellt problem, istället för ett samhällsproblem. Därför är det viktigt för skolan att aktivt motverka rasism genom att ta upp vad rasism betyder och hur man kan motverka det.

Ur resultaten framkom dessutom inget som i större utsträckning åskådliggjorde faktum att nästan hälften av ungdomarna har en blandad etnisk bakgrund. Orsaker kan vara att ungdomarna fotograferade enbart saker som är "typiskt nordiska" genom att utgå från stereotyper de har om vad som är nordiskt eller hur de andra nordiska länderna är. En av ungdomarna med delvis annan etnisk bakgrund än finländsk påpekade att Finland inte längre är så traditionellt, vilket kan betyda att också den traditionella synen på den nordiska kulturen kan förändras med tiden.

Ibland kunde det vara svårt att urskilja om ungdomarna verkligen beskrev det nordiska eller enbart det finländska. De beskrev Norden och pratade om nordiskt, men de drog ändå paralleller mellan Finland och övriga Norden i vissa situationer där länderna inte kunde jämföras. Ett exempel är när en av ungdomarna ville visa fram den nordiska matkulturen genom en bild av memma (en traditionell finländsk påskdessert gjord av rågmjöl, malt och sirap). I tillägg finns det en liten risk att de anser att Finland och Sverige representerar övriga Norden, eftersom referensramarna mestadels bestod av Finland och Sverige. Alla 25 ungdomarna hade besökt Sverige och endast sju av dem hade i

tillägg besökt andra nordiska länder (Norge och/eller Danmark). Med den nordiska modellen i åtanke anser jag dock att man kan dra paralleller mellan Finland och de övriga nordiska länderna. Speciellt angående utbildning, frihet och trygghet samt välfärdssamhälle, eftersom de nordiska länderna har gemensamma drag beträffande värderingar och institutioner (Dølvik et al., 2014).

Den andra forskningsfrågan hjälpte mig att närma mig ämnet identifikation. Eftersom frågan är kopplad till första forskningsfrågan så hör även resultaten ihop med den. Ungdomarna identifierade sig med Norden genom samhörighet, likheter och gemensamma värderingar och traditioner inom temana natur, välfärdssamhälle och kultur och traditioner. Resultaten visar att ungdomarna identifierar sig med Norden genom familj, etnicitet, nationalitet, geografi och språk (se närmare i figur 22, s. 51). Den subjektiva identifikationen, sociala identiteten och kulturella identiteten har varit i fokus i identifikationsprocessen i min studie. Ungdomarna utgick ifrån vad de anser sig vara eller tillhöra (Bilgrami, 2015) och jämförde sig med grupper och sociala sammanhang där de antingen inkluderade eller exkluderade sig själva (Tajfel & Turner, 2004). Kulturen framkom som ett viktigt tema i min studie, eftersom kulturen har många olika former, så som tanke- och beteendemönster, känslor, språk och kunskap och genomsyrar vår vardag (Gollnick & Chinn, 2016).

Den tredje forskningsfrågan fokuserade på hurdana skillnader det fanns mellan hur ungdomar med en helt eller delvis annan etnisk bakgrund än finländsk och finländska ungdomar identifierar sig med Norden. Nio av tolv ungdomar identifierade sig med Norden. Resultaten indikerar att det inte finns någon märkbar skillnad mellan hur ungdomar med annan etnisk bakgrund och ungdomar med finländsk bakgrund identifierar sig med Norden. (se Figur 22, s. 51). Av ungdomarna med en blandad etnisk bakgrund är de flesta är födda i Finland eller har växt upp i Finland (se Tabell 1, s. 28), vilket betyder att de är bekanta med kulturen och traditioner, välfärdssamhället och är vana att ha naturen som en del av livet, vilket kan påverka känslan av samhörighet med Norden. Ett resultat som utmärkte sig var att ungdomarna med en annan etnisk bakgrund framhävde välfärdssamhället, yttrandefrihet och religionsfrihet mer explicit och i större utsträckning i fotografierna och intervjuerna. En möjlig orsak till detta kan vara eftersom de har en annan bakgrund, en annan kultur och eventuellt ett annat hemland att jämföra med. Det kan resultera i att dessa teman tydligare framstår som positiva. Ungdomarna med en finländsk bakgrund tar troligtvis välfärdssamhälle och yttrandefrihet mer förgivet, eftersom de alltid har varit närvarande, och nämner därför inte det explicit utan de

inkluderas mer underförstått i fotografier och uttal. Utbildning diskuterades dock i samma utsträckning av ungdomarna oberoende av etnisk bakgrund.

Enbart en av ungdomarna uttrycker konkret att hen känner sig förvirrad och ibland inte riktigt vet vart hen hör hemma och vad hen identifierar sig med. Det kan bero på en identitetskonflikt som påbörjats på grund av en växlande kulturell identitet (Ward et al., 2018). De övriga ungdomarna verkar inte vara förvirrade i identifikationsprocessen på grund av sin etniska bakgrund, vilket även sammanfaller med resultat från tidigare forskning (Moore & Barker, 2012). I en undersökning gjord av Landberg et al. (2017) visade det sig att även om ungdomarna varken identifierade sig med landet de bodde i eller Europa så visade de rätt höga nivåer av tolerans och politiskt deltagande. Utifrån det drar jag slutsatsen att även om vissa ungdomar i min studie inte identifierar sig med Norden kan de ändå respektera, förstå och uppskatta innebörden av de nordiska värderingar.

Under materialinsamlingens gång stötte jag på en del utmaningar som kan ha påverkat resultaten. Kommunikationsspråket var finska, vilket var en liten utmaning för mig som är enspråkigt svensk. Det kan i sin tur till en viss del ha påverkat själva intervjuprocessen och förandet av en bra relation med ungdomarna (Patton, 2015). Ungdomarna var dessutom ganska passiva, vilket kan ha berott på övrigt skolarbete eller arbete vid sidan om studierna. En av följderna var att jag inte fick in alla fotografier inom tidsfristen, vilket ledde till att jag inte kunde ta del av fotografierna innan intervjutillfällena. Vissa fotografier skulle ha varit intressanta att diskutera djupare och ställa följdfrågor till. Dessa faktorer kan tillsammans ha påverkat att intervjuerna blev kortare än planerat. Orsaken till att jag valde en finsk skola för materialinsamlingen, även om mitt modersmål är svenska, var för att den etniska mångfalden är överlag större i skolor med finska som undervisningsspråk än i skolor med svenska som undervisningsspråk. Även om jag hade utmaningar under materialinsamlingens gång ser jag fördelar med metoderna jag använde mig av i materialinsamlingsprocessen. Kombinationen av deltagande fotografering och gruppintervjuer gav ungdomarna en större chans att uttrycka sig mångsidigt (Holm et al., 2015).

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att resultaten av min studie ger en mångsidig bild över vad ungdomarna uppfattar som nordiskt och hur de identifierar sig med Norden. Med undantag från välfärd och yttrandefrihet, som uttrycks mer explicit av ungdomar med annan etnisk bakgrund än finländsk, är resultaten väldigt lika.

Resultaten ger en bild av att Norden framhävs och diskuteras i skolan, men det går inte att fastställa med säkerhet att det är enbart på grund av skolan och kunskapen ungdomarna samlar på sig därifrån som ungdomarna vet så mycket om Norden. Vikten av identitetsutveckling lyfts fram i läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen, 2015, 2016) och forskning visar att skolan utgör en viktig del av ungdomarnas identifikationsprocess (Kaplan & Flum, 2012). Studien bekräftar alltså att det är viktigt att också i fortsättningen diskutera Norden och det nordiska mångsidigt, eftersom eleverna har olika bakgrunder och påverkas i stor grad av globaliseringen. Resultaten förstärker även till exempel faktum om att naturen är en viktig nordisk resurs som vi tillsammans måste ta hand om. Resultaten kan även användas som underlag för planering av framtida nordiska samarbeten, genom att visa vad ungdomar tycker att är viktigt och inom vilka områden det är bra att samarbeta eller utveckla samarbeten inom.

Genom fortsatt forskning kunde det vara intressant att undersöka närmare vilka skillnader det finns i identifikationen med Norden mellan svensk- och finskspråkiga ungdomar i Finland. Efter att ha diskuterat med mina forskarkollegor om hur intervjuerna och det insamlade materialet skiljde sig åt mellan de svensk- och de finskspråkiga eleverna i Finland väcktes min nyfikenhet. Intervjuerna var kortare och materialet var mer ensidigt i de finskspråkiga skolorna. Är de finskspråkiga ungdomarna mer distanserade från Norden? På vilket sätt skiljer sig identifikationen med Norden mellan svensk- och finskspråkiga ungdomar i Finland? Påverkas identifikationen enbart av en svagare språkförståelse bland de finskspråkiga (Delsing & Lundin Åkesson, 2005) eller påverkar faktorer så som en starkare nationell identitet, geografiskt läge, historia och globalisering?

Källförteckning

- Agirdag, O., Phalet, K., & Van Houtte, M. (2016). European identity as a unifying category: National vs. European identification among native and immigrant pupils. *European Union Politics*, 17(2), 285–302. <https://doi.org/10.1177/1465116515612216>
- Andreasson, U. (2017). *Tillit – det nordiska guldet*. Nordiska ministerrådet. <http://dx.doi.org/10.6027/ANP2017-731>
- Andreasson, U., & Stende, T. (2017). *Ett värdefullt samarbete. Den nordiska befolkningens syn på Norden*. Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet. <http://dx.doi.org/10.6027/ANP2017-778>
- Anthias, F. (2011). Intersections and Translocations: New Paradigms for Thinking about Cultural Diversity and Social Identities. *European Educational Research Journal* 10(2): 204–216. <https://doi.org/10.2304/eej.2011.10.2.204>
- Antikainen, A. (2006). In Search of the Nordic Model in Education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(3), 229–243. <https://doi.org/10.1080/00313830600743258>
- Arnett, J. J. (2015). Identity Development from Adolescence to Emerging Adulthood: What We Know and (Especially) Don't Know. I K. C. McLean & M. U. Syed, *The Oxford handbook of identity development*. New York: Oxford University Press.
- Banks, J. A. (2016). *Cultural Diversity and Education. Foundations, Curriculum, and Teaching*. (6th ed.). Routledge.
- Banks, M. (2007). *Using visual data in qualitative research*. London: SAGE.
- Benjamin, S. (2014). Kulttuuri-identiteetti —Merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle. I M. Laine (Toim.) *Kulttuuri-identiteetti & kasvatustieteet. Kulttuuriperintökasvatustieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu* 8. Hämtad den 15.5.2019 från: <https://www.kulttuuriperintokasvatustieteet.fi/kulttuuri-identiteetti-kasvatustieteet-%E2%88%92-kulttuuriperintokasvatustieteet-kotoutumiselle-tuena/>
- Berry, J. W. (2003). Conceptual approaches to acculturation. I K. M. Chun, P. Balls Organista, & G. Marin (Eds.), *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research* (s. 17–37). Washington, DC. <http://dx.doi.org/10.1037/10472-004>
- Bilgrami, A. (2015). Identity and Identification. I J. D. Wright (Ed), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (2nd ed., s. 521–525). <https://doi.org/10.1016/b978-0-08-097086-8.63032-5>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analyses in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brubaker, R., & Cooper F. (2000). Beyond “Identity”, *Theory and Society* 29(1), 1–47. <https://doi.org/10.1023/A:1007068714468>
- Bullivant, S. (2018). *Europe's Young Adults and Religion*. St. Mary's University: Benedict XVI Centre for Religion and Society. Hämtad från: <https://www.stmarys.ac.uk/research/centres/benedict-xvi/docs/2018-mar-europe-young-people-report-eng.pdf>
- Cornér, S., Forsius, M., Holm, G., Zilliacus, H., & Öhrn, E. (2018). Capturing Nordic Identifications through Participatory Photography. I A. P. Costa, L. P. Reis & A. Moreira (Eds.), *Computer Supported Qualitative Research. New Trends on Qualitative Research* (s. 136–145). Switzerland: Springer.
- Crocetti, E. (2017). Identity Formation in Adolescence: The Dynamic of Forming and Consolidating Identity Commitments. *Child Development Perspectives*, 11(2), 145-150. <https://doi.org/10.1111/cdep.12226>
- Crocetti, E. & Salmela-Aro, K. (2018). The Multifaceted Nature of Identity. Toward Integrative Perspectives on Processes, Pathways, and Contexts. *European Psychologist*, 23(4), 273–277. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000340>

- Delsing, L-O., & Lundin Åkesson, K. (2005). *Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska*. Nordiska ministerrådet. Hämtad från: <https://portal.research.lu.se/ws/files/5905032/625654.pdf>
- Dølvik, J. E., Fløtten, T., Hippe J. M., & Jordfald, B. (2014). *Den nordiske modellen mot 2030. Et nytt kapittel?* (Fafo-rapport 2014:46). Hämtad från: <http://www.faoar-kiv.no/pub/rapp/20393/20393.pdf>
- Erikson, E. H. (1983). *Identity: Youth and crisis*. London: Faber & Faber. (Original publicerat 1968)
- Fukuyama, F. (2018). Why National Identity Matters. *Journal of Democracy*, 29(4), 5–15. <https://doi.org/10.1353/jod.2018.0058>
- Goldstein-Kyaga, K., & Borgström, M. (2009). *Den tredje identiteten Ungdomar och deras familjer i det mångkulturella, globala rummet*. Huddinge: Södertörns Högskola. Hämtad från: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:209809/FULLTEXT01.pdf>
- Gollnick, D. M. & Chinn, P. C. (2016). *Multicultural education in a pluralistic society* (10th ed.). Pearson
- Grimalda, G., Buchan, N., & Brewer, M. (2018). Social identity mediates the positive effect of globalization on individual cooperation: Results from international experiments. *PLOS One*, 13(12), 1–25. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0206819>
- Gustafson, L. (2017, 1 juli). Tidslinje: Samkönade äktenskap är nu lagligt i 25 länder – så här gick det till. *SVT nyheter*. Hämtad den 13.8.2019 från: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/tidslinje-samkonade-aktenskap-ar-nu-lagligt-i-23-lander-sa-har-gick-det-till>
- Hadzialic, A., Skarheim, P., & Wilhelmsson, T. (2017). *Framtida nordiskt utbildningssamarbete: Svar på dagens och morgondagens utmaningar*. Copenhagen: Nordisk Ministerråd. <http://dx.doi.org/10.6027/ANP2017-777>
- Hall, S. (1996). Who Needs 'Identity'? I S. Hall & P. du Gay (Eds.), *Questions of Cultural Identity* (s. 1–17). London: Sage Publications.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Holm, G. (2014). Photography as a research method. I P. Leavy (Ed.), *The Oxford Handbook of Qualitative Research* (s. 380–402). New York: Oxford University Press.
- Holm, G., Londen, M. & Mansikka, J–E. (2015). Interpreting Visual (and Verbal) Data: Teenagers' Views on Belonging to a Language Minority Group. I P. Smeyers, D. Bridges, N. C. Burbules & M. Griffiths (Eds.), *International Handbook of Interpretation in Educational Research* (s. 753–781). Dordrecht: Springer.
- Huusko, M., & Paloniemi, S. (2006). Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus*, 37(2), 162–173. Hämtad från: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1384433>
- JustEd. (u.å). *Nordic Centre of Excellence Justice Through Education in The Nordic Countries - About*. Hämtad den 15.9.2019 från: <http://www.justed.org/about-2/>
- Kaplan, A., & Flum, H. (2012). Identity formation in educational settings: a critical focus for education in the 21st century. *Contemporary Educational Psychology*, 37(3), 171–175. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2012.01.005>
- Kia-Keating, M., Santacrose, D., & Liu, S. (2017). Photography and social media use in Community-Based participatory research with youth: Ethical considerations. *American Journal of Community Psychology*, 60(3–4), 375–384. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12189>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3:e uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.

- Landberg, M., Eckstein, K., Mikolajczyk, C., Mejias, S., Macek, P., Motti-Stefanidi, F., Enchikova, E., Guarino, A., Rämmer, A., & Noack, P. (2017) Being both – A European and a national citizen? Comparing young people's identification with Europe and their home country across eight European countries, *European Journal of Developmental Psychology*, 15(3), 270–283. <https://doi.org/10.1080/17405629.2017.1391087>
- Lestinen, L., Autio-Hiltunen, M., & Kiviniemi, U. (2017). Suomen nuorten käsityksiä kansallisesta identiteetistään ja eurooppalaisuudestaan. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja*, 48(2), 96–109. Hämtad från: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-2499166>
- Lie, S., Linnakylä, P. & Roe, A. (2003). *Northern lights on PISA: Unity and diversity in the Nordic countries in PISA 2000*. Oslo: University of Oslo. Hämtad från: <http://www.oecd.org/finland/33684855.pdf>
- Liebkind, K & Henning-Lindblom, A. (2015). Identitet och etnicitet - och språk? I M. Tandefelt (Red.), *Gruppspråk, samspråk, två språk: svenskan i Finland - i dag och i går*, 1(2), 183–200. Svenska litteratursällskapet i Finland: Helsingfors. Hämtad från: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/232502>
- Liebkind, K., Mähönen, T. A. E., Varjonen, S. A., & Jasinskaja-Lahti, I. (2016). Acculturation and Identity. I D. L. Sam & J. W. Berry (Eds.), *Cambridge Handbook of Acculturation Psychology* (2nd ed.), Cambridge University Press (s. 30–49). <https://doi.org/10.1017/CBO9781316219218.004>
- Moore, A. M., & Barker, G. G. (2012). Confused or multicultural: Third culture individuals' cultural identity. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(4), 553–562. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2011.11.002>
- NordForsk. (2019). *Education for Tomorrow how do we get there? Policy implications from phase 1*. Hämtad från: <https://www.norden.org/en/publication/education-tomorrow-report-policy-implications-phase-1>
- Nordiskt samarbete. (u.å.a). *Det officiella nordiska samarbetet*. Hämtad den 14.4.2019 från: <https://www.norden.org/sv/information/det-officiella-nordiska-samarbetet>
- Nordiskt samarbete. (u.å.b). *Om Nordiska rådet*. Hämtad den 14.4.2019 från: <https://www.norden.org/sv/information/om-nordiska-radet>
- Nordiskt samarbete. (u.å.c). *Om Nordiska ministerrådet*. Hämtad den 14.4.2019 från: <https://www.norden.org/sv/information/om-nordiska-ministerradet>
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods* (4th ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Pink, S. (2013). *Doing visual ethnography: Images, media and representation in research* (3rd ed.). London: SAGE.
- Reynolds, K. J. (2015). Social Identity in Social Psychology. I J. D. Wright, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, (2nd Ed., s. 313–318). <https://doi.org/10.1016/b978-0-08-097086-8.24064-6>
- Sam, D. L & Berry, J. W. (2010). Acculturation: When Individuals and Groups of Different Cultural Backgrounds Meet. *Perspectives on Psychological Science*, 5(4) 472–481. <https://doi.org/10.1177/1745691610373075>
- Sjögren, A. (2003). Kulturens roll i identitetens byggande. I N. Ahmami (Red.), *Ungdom, kulturmöten, identitet* (2:a uppl., s. 24–55). Stockholm: Liber i samarbete med Statens institutionsstyrelse.
- Souto, A-M. (2017). *Arkipäivän rasismi koulussa: Etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmäsuhteista* (2:a uppl.) Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 110
- Tajfel, H. (1974). Social identity and intergroup behaviour. *Social Science Information*, 13(2), 65–93. <https://doi.org/10.1177/053901847401300204>
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (2004). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. I J. T. Jost & J. Sidanius (Red), *Key readings in social psychology. Political psychology* (s. 276–293). New York, NY, US: Psychology Press. <http://dx.doi.org/10.4324/9780203505984-16>

- TENK. (2012). *God vetenskaplig praxis*. Hämtad den 17.2.2019 från: <https://www.tenk.fi/sv/god-vetenskaplig-praxis>
- Thornberg, R., & Fejes, A. (2016). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (2:a uppl., s. 256–278). Stockholm: Liber.
- Turner, J. C. (2010). Towards a cognitive redefinition of the social group. I H. Tajfel (Red.), *Social identity and intergroup relations* (s.15–40). Cambridge: Cambridge University Press.
- Utbildningsstyrelsen. (2004). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. Hämtad från: <http://www02.oph.fi/svenska/ops/grundskola/LPgrundl.pdf>
- Utbildningsstyrelsen. (2015). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy. Hämtad från: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/166434_grunderna_for_laroplanen_verkkokulkaisu.pdf
- Utbildningsstyrelsen. (2016). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Next Print Oy. Hämtad från: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Ward, C., Ng Tseung-Wong, C., Szabo, A., Qumseya, T., & Bhowon, U. (2018). Hybrid and Alternating Identity Styles as Strategies for Managing Multicultural Identities. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 49(9):1402–1439. <https://doi.org/10.1177/0022022118782641>
- Wenzel, M., Mummendey, A., & Waldzus, S. (2007). Superordinate identities and intergroup conflict: The ingroup projection model, *European Review of Social Psychology*, 18(1), 331–372, <http://dx.doi.org/10.1080/10463280701728302>
- Yuval-Davis, N. (2010). Theorizing identity: beyond 'us' and 'them' dichotomy. *Patterns of Prejudice*, 44(3), 261–280. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2010.489736>

Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev

Pohjoismaisuutta kuvaamassa

Pohjoismaisuutta kuvaamassa on tutkimusprojekti, jossa selvitän teidän käsityksiänne siitä, mitä tarkoittaa asua ja elää maassa, joka kuuluu Pohjoismaihin. Tutkimusprojekti on opinnäytetyöni ja osa kansainvälistä tutkimusprojektia NordId, jonka Pohjoismainen huippututkimuskeskus ”Justice Through Education in the Nordic Countries” on rahoittanut. Tutkimuksessa kerätään tietoa eri Pohjoismaiden lukiolta.

Projektissa tehtävänä on ottaa valokuvia vapaavalintaisesti kaikesta, minkä koette edustavan Pohjolaa/pohjoismaisuutta. Sen jälkeen, kun olette valinneet valokuvat ja tutkijat ovat koostaneet kuvat sähköisesti, saatte osallistua ryhmähaastatteluun, jossa teillä on mahdollisuus kertoa enemmän kuvistanne ja puhua teemasta Pohjolaa/pohjoismaisuutta.

Teiltä kerätään taustatietoja ja suostumus projektiin osallistumisesta. Tästä pääsette sähköisiin lomakkeisiin:

1. Taustatiedot
2. Suostumuslomake

Jos otat valokuvia henkilöstä:

MUISTA! Jos otat valokuvan henkilöstä, hänen pitää antaa suostumuksensa siihen. Valokuvan henkilö voi antaa suostumuksensa täyttämällä alla olevan suostumuslomakkeen:

Suostumuslomake - Henkilökuvat

Jos otat valokuvan julkisella paikalla (rautatieasemalla, kauppatorilla jne.) suostumusta ei tarvita. **Mutta, jos otat valokuvan koulussa, sinun pitää saada suostumus kaikilta, jotka näkyvät valokuvassa.**

Seuraavalla sivulla löydät lisätietoa projektista.

Ohjeet

Vaihe 1:

- Pohdi ryhmän kanssa: Mitä teidän mielestänne tarkoittaa asua ja elää maassa, joka kuuluu Pohjoismaihin?
 - *Mitä yhdistät Pohjoismaihin?*
 - *Mitä tarkoittaa asua ja elää Pohjoismaissa?*
 - *Miten Pohjoismaat eroavat muista maista maailmassa?*
- Mikä mielestäsi kuvaa pohjoismaisuutta – Ota valokuvia ajatuksiasi ja ideoitasi
- Lataa sen jälkeen valokuvat oman ryhmän PowerPointiin OneDrive asiakirjaan.

- Nimeä valokuvasi tai kirjoita lause, joka kertoo enemmän valokuvasta.
- Muista myös laittaa nimesi valokuvan alle. Jos valokuvassa on muu henkilö, kirjoita myös henkilön nimi valokuvaan. Nimiä ei julkaista.

Vaihe 2:

- Osallistut ryhmähaastatteluun ja saat kertoa enemmän valokuvistasi. Ryhmähaastattelu nauhoitetaan, jotta tutkijat voivat kuunnella sitä myöhemmin.

Tärkeät päivämäärät:

➤ Info & brainstorming	10.4
➤ Valokuvaaminen	10.4–17.4
➤ Lähetä valokuvat viimeistään	17.4
➤ Ryhmähaastattelut	24.4 (ryhmä 1+2)
25.4 (ryhmä 3+4)
29.4 (ryhmä 5+6)

Mitä tutkijat tekevät tutkimusaineiston kanssa?

Tutkija analysoi valokuvat ja ryhmähaastattelut. Kun analyysit on tehty, tutkija kirjoittaa tieteellisen raportin, pro-gradu tutkielman. Materiaali voi myös olla osana tieteellisestä artikkelista yhdessä muun NordId hankkeen materiaalin kanssa. Tulokset käsitellään luottamuksellisesti yleisellä tasolla. Se tarkoittaa, että koulun ja yksittäisen oppilaan nimet eivät ilmene tuloksissa. Ainoastaan tutkijat käsittelevät tutkimusaineistoa.

Osallistuminen

Osallistuminen tutkimusprojektiin on vapaaehtoista. Sinulla on oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, tai keskeyttää osallistuminen tutkimuksen aikana. Jos haluat keskeyttää ja peruuttaa suostumuksesi, sinun on täytettävä erillinen lomake vahvistaaksesi tätä.

Otathan yhteyttä minuun, jos sinulla on kysyttävää!

Cecilia Karlsson

cecilia.b.karlsson@helsinki.fi

Kiitos kun osallistut projektiin!

Bilaga 2: Intervjuprotokoll

Intervjuprotokoll

Struktur på gruppintervjun:

1. Visa uppskattning att de varit med i projektet, fotograferat och laddat upp bilderna
2. Berätta för eleverna målsättningen med gruppintervjun (I. De får berätta om sina bilder, II våra frågor)
3. Berätta att gruppintervjun bandas och att samtalet behandlas konfidentiellt, berätta att endast forskarna i projektet som tar del av intervjuanteckningarna
4. Har de frågor gällande intervjun i det här skedet?
5. Sätt på bandspelaren!
6. **Viktigt! Be att gruppmedlemmarna identifierar sig med sitt namn.**

Intervjuprocessen (max 30 min)

Tausta ja kuvia:

1. Oliko teidän mielestänne helppoa tai vaikeaa kuvata projektin teemaa ”mikä mielestäsi kuvaa pohjoismaisuutta”?

(Jos et osallistunut valokuvien ottamiseen, mitä olisit halunnut kuvata)

Käymme ensiksi läpi valokuvianne.

2. Mitä te haluatte kertoa näillä valokuvilla? Miksi olet valinnut nämä valokuvat?
3. Jäikö jotain kuvaamatta, mitä halusit kuvata? Esimerkiksi jotain mitä ei voi konkreettisella kuvalla näyttää?

Pohjoismaat:

4. Eroaako Suomi muista pohjoismaista jollain tavalla? Millä tavalla Suomi eroaa tai mitä meillä on yhteistä pohjoismaiden kanssa? (Jos vertaa esim. Afganistaniin)
5. Tunnetko itsesi pohjoismaiseksi?
6. Tuntuuko sinusta, että olet osaa pohjoismaista yhteisöä?
 - ⇒ Millä tavalla? Mikä asia vaikuttaa siihen, että tunnet olevasi osaa pohjoismaista yhteisöä?
 - ⇒ Onko sinulla kokemuksia pohjoismaisesta yhteistyöstä? (Esim. Projekti, kouluvaihto, kesätyö)
7. Onko sinulla henkilökohtainen yhteys Pohjoismaihin? (Esim. sukulaisia tai ystäviä)

Tulevaisuus:

8. Minkälaisia tulevaisuuden suunnitelmia teillä on?
9. Miten se vaikuttaa tulevaisuutenne, että olette asuneet/eläneet Suomessa (tai muissa Pohjoismaissa)? Onko väliä verrattuna muihin maihin, jos te olisitte eläneet esim. Puolassa tai Afganistanissa? Onko väliä teidän tulevaisuutenne kannalta?

Yhteenveto:

10. Onko teillä kysymyksiä? Tai jotain lisättävää?

Bilaga 3: Blankett för samtycke

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Suostumuslomake

Tutkimusprojektissa 'Pohjoismaisuutta kuvaamassa/NordId' selvität nuorten käsityksiä siitä, mitä tarkoittaa asua ja elää maassa, joka kuuluu Pohjoismaihin. Oppilaat ottavat valokuvia vapaavalintaisesti kaikesta, minkä he kokevat edustavan Pohjolaa/pohjoismaisuutta ja osallistuvat ryhmähaastatteluun tutkijoiden kanssa.

Tulokset käsitellään yleisellä tasolla siten, että yksittäisen oppilaan kuvia, mielipiteitä ja tietoja ei voida identifioida. Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Koulun nimi ja oppilaiden nimi eivät ilmene tuloksissa. Osallistuminen projektiin on vapaaehtoista. Sinulla on oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, tai keskeyttää osallistuminen tutkimuksen aikana.

Tutkija analysoi valokuvat ja ryhmähaastattelut. Kun analyysit on tehty, tutkija kirjoittaa tieteellisen raportin, pro-gradu tutkielman. Materiaali voi myös olla osana tieteellisestä artikkelista yhdessä muun NordId hankkeen materiaalin kanssa.

OMAT VALOKUVAT JA AJATUKSET

Annan suostumukseni:

Tutkijat saavat analysoida kuviani ja ryhmähaastattelua johon osallistun

Kuviani ja ryhmähaastattelun ajatuksiani saadaan julkaista tieteellisessä artikkelissa

VALOKUVIA MINUSTA

Annan suostumukseni:

Projektin tutkijat saavat analysoida valokuvia, jossa minä olen mukana

Valokuvia, jossa minä olen mukana, saadaan tulosten yhteydessä julkaista tieteellisessä artikkelissa (Sinun nimesi ei julkaista)

NIMI

* Nimi

* Koulun nimi

TIETOJEN LÄHETYS

Tallenna Esitäyttö URL

Bilaga 4: Blankett för bakgrundsinformation

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Taustatiedot

Tutkimusprojektissa 'Pohjoismaisuutta kuvaamassa/NordId' selvitan nuorten käsityksiä siitä, mitä tarkoittaa asua ja elää maassa, joka kuuluu Pohjoismaihin. Opiskelijat ottavat valokuvia vapaavalintaisesti kaikesta, minkä he kokevat edustavan Pohjolaa/pohjoismaisuutta ja osallistuvat ryhmähaastatteluun tutkijoiden kanssa.

Tulokset käsitellään yleisellä tasolla siten, että yksittäisen opiskelijan kuvia, mielipiteitä ja tietoja ei voida identifioida. Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Koulun nimi ja opiskelijoiden nimet eivät ilmene tuloksissa. Osallistuminen projektiin on vapaaehtoista. Sinulla on oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, tai keskeyttää osallistuminen oman halusi mukaisesti tutkimuksen aikana.

TAUSTATIEDOT

* Nimi

* Ikä

* Sukupuoli

- Mies
 Nainen
 Muu

* Äidinkieli

Muut kielet

* Lukio

Kyllä En En osa sanaa

* Oletko syntynyt Suomessa?

Jos et ole syntynyt Suomessa, missä maassa olet syntynyt?

Kuinka vanha olit kun tulit Suomeen?

Kyllä En ole käynyt En tiedä

* Oletko käynyt muissa Pohjoismaissa? (Ruotsi, Norja, Tanska, Islanti)

Jos vastasit kyllä, voitko nimetä missä Pohjoismaissa olet käynyt?

TIETOJEN LÄHETYS

Tallenna

Esitäyttö URL

Bilaga 5: Citat och bildtexter på originalspråket

- ¹ Ainutlaatuinen luonto kuuluu pohjoismaalaisuuteen. (F25)
- ² Kuusimetsä ja luonnonläheisyys yhdistää Pohjoismaalaisuutta. (F20)
- ³ Kesämökillä. Pohjoismaalainen luonto. Puhdas järvi ja kaunis maisema edustaa pohjoismaista ympäristöä. (B1)
- ⁴ Luonto. (F14)
- ⁵ Pohjoismaa on tunnettu puhtaasta ilmasta. (B19)
- ⁶ Kuva on Rukalta, jonka tarkoituksena on kuvata laskettelua sekä vuoria/talvea. (F21)
- ⁷ Otin kuvan minun mökiltäni. Kuva mielestäni yhdistää meitä pohjoismaalaisia siksi, sillä meillä on neljä vuodenaikaa ja meidän luontomme ovat lähes samanlaisia. (F7)
- ⁸ Kuvan teema on mökkeileminen ja kuvassa näkyy ulkokuussi, joka oli minun mielestä hauska lisäys koska se kuvastaa suomalaisen yhteyttä luontoon. (B1)
- ⁹ Kun on maantieteellisesti silleen lähellä niin sitten niin kuin samat asiat koskevat meitä. Kaikki Pohjoismaat on niin kuin silleen niin kuin tietosia ilmastonmuutoksesta ja tekee paljon sen eteen. (F2)
- ¹⁰ Pohjoismaat omaa luokkaa. (B9)
- ¹¹ Hyvin korkeatasoinen koulutus ja ilmainen. (F18)
- ¹² Täällä oppii just hyvin monta kieltä ja englanninopetus on loistava. Muutenkin koulunopetus on tosi niinkuin hyvää luokkaa ja kaikki sivistys ja kaikki tämmöinen aika loistava sitten verrattuna joihinkin toisiin maihin (F11)
- ¹³ Suomessa on tosi turvallista asua, jos vertaa johonkin Afganistania. Täällä on kuitenkin kaikki asiat silleen niin kuin aika hyvin. (F21)
- ¹⁴ Suomen passi menee aika moneen paikkaan maailmassa. (F20)
- ¹⁵ Uskonnonvapaus (F14)
- ¹⁶ Tasa-arvoisuus kuvaa Pohjoismaita. (B19)
- ¹⁷ Pohjoismaissa on hyvä elintaso. (B19)
- ¹⁸ Minusta tässä kuvassa tulee esiin luonto ja mökkeily mitkä ovat suuri osa pohjoismaista kulttuuria. (B1)
- ¹⁹ Ulkona oleminen on mahtavaa. (B9)
- ²⁰ Kun Suomessakin opetetaan ruotsia niin minun mielestä se silleen yhdistää Pohjoismaita just kun ruotsin kautta pystyy ymmärtää vähän norjaa ja silleen. (F12)
- ²¹ Kristillisyys kuvaa Pohjoismaita. (B19)

-
- ²² Ehkä suomalaiset ovat vähän enemmän semmoisia sisäänpäinsuuntautuneita, ne ei ovat niin sosialisia välttämättä kaikki. Vaan me ollan enemmän hiljaisempiä kun ne muut. (F7)
- ²³ Kuvalla pyrin näyttämään sitä, kuinka säikkyjä esimerkiksi suomalaiset ovat tuntemattomista ihmisistä. Se voi olla syynä sille miksi busseissa istutaan aina yksin ja seis-tään mieluummin, kun mennään tuntemattoman viereen. (F16)
- ²⁴ Pohjoismaissa on aika paljon niin kuin asioita, joka on yhteisiä ja sitten nekin aina korostavat sitä [tunne kuulumisesta pohjoismaiseen yhteisöön] (F21)
- ²⁵ Pohjoismaalaisille luonnonläheisyys on tärkeää. Pohjoismaalainen luonto on kaunis ja ainutlaatuinen. (F22)
- ²⁶ Tasa-arvoisuus kuvaa Pohjoismaita. (B19)
- ²⁷ Kyllä minä uskon, että minä olen osaa Pohjoismaista yhteiskunta. Ja ehkä sillä tavalla että, no meidän perheessä on hirveen ylpeät tämmöiset Pohjoismaalaiset juuret ja sen semmoista ja muutenkin käyttäytyy aika samalla tavalla, kun muut pohjoismaalaiset (F11).
- ²⁸ Kun minä on suomalainen, myös pohjoismaalainen tunnen olevani kyllä. (F22)
- ²⁹ Vesi yhdistää meitä (B10)
- ³⁰ En minä tiedä. Ei varmaan. Kun kotona on kaikkea afrikkalaista kulttuuria ja tälleen. (B23)
- ³¹ Minä olen just puoliksi suomalainen niin siitä tule sitten pohjoismaalaisuus, ja sitten tuota, että vaikka on niin kuin sitä toistakin afrikkalaisuutta, niin silti tulee enemmän ehkä se pohjoislaisuus kotonakin ja niin kuin elämässä esille. (B24)
- ³² Enemmän silleen suomalainen että jos katsotaan islantilaisia niin en minä niin kuin näyn ensin silleen mitään samaa. Mutta sitten toisaalta esimerkiksi Suomessa käytetään paljon vaikutteita Ruotsista niin sitten se on vähän niin kuin siitä tule vaikutteita, niin kummunkin ehkä silleen enemmän suomalainen. (F2)
- ³³ Mikä tulee silleen erilaisen erona, että suomen kielen ei ole germaaninen kieli, toisin kun noi ruotsi ja muut. (B5)
- ³⁴ Jos miettii niin kuin kyllä minä olen Suomessa asunut aika kauan niin kyllä minä niin kuin tiedän esimerkiksi, kyllä minä on ainakin tottunut lumeen ja tälleen. Kai minä sitten on sitä pohjoismaisuutta. (B1)
- ³⁵ Kyllä minä koen itseeni pohjoismaalaisena, mutta niin kuin ehkä se että niin kuin suomalaiset usein menevät niin kuin mökille tai jotain sellaista viettää niin kuin joulua ja niin paljon kaikkea muita juhlia niin ehkä minä en juhli yhtä paljon kun ne. (B17)
- ³⁶ En ole ikinä tullut ajatelluksi sitä että koen itseeni pohjoismaalaiseksi, koska kuitenkin minä tulin tänne vasta 2009. (B4)
- ³⁷ Puhdas. (B9)

³⁸ Pohjoismaat edustavat sananvapautta ja mahdollisuutta tehdä kansalaisaloitetta. (B19)

³⁹ Suomen luonto on se yksi asia miksi me muutimme oikeastaan Suomeen. Täällä on kuitenkin paljon kaikki puhtaampi kaikki verrattuna esimerkiksi Aasiaan tai mikään sellaista. (B17)

⁴⁰ Pohjoismaat on omaa, mutta silti kuuluvat maailmaan. (B10)

⁴¹ Euroopan unioni. (B9)

⁴² Outoa kuulua kahteen maailmaan. Kahden maailman välissä. (B10)

⁴³ Ehkä kulttuureissa [pohjoismaisessa] saattaa olla vähän jotain sellaisia erilaisia, mutta minusta tuntuu, että Suomi ei ole enää niin perinteinen (B1)